

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
T Ü R K T A R İ H K U R U M U

BELGELER

Cilt: IV

Sayı 7—8

1967

2. Baskı

Türk Tarih Kurumu

T Ü R K T A R İ H K U R U M U B A S I M E V İ - A N K A R A

1993

Sahibi: TÜRK TARİH KURUMU

Y A Z I K U R U L U

**PROF. DR. ŞİNASI ALTUNDAĞ, ORD. PROF. ÖMER LÜTFİ BARKAN,
PROF. DR. ADNAN ERZİ, PROF. DR. HALİL İNALCIK**

Türk Tarih Kurumu

OSMANLI İMPARATORLUĞUNDA XVII. VE XVIII. YÜZYILLAR BOYUNCA PARA DÜZENİ İLE İLGİLİ BELGELER

BEKİR SITKI BAYKAL

Ayrı ayrı tarihlerde Ankara, Konya ve Bursa Şer'iyeye Sicilleri üzerinde çalışırken derlenen bu belgeler, XVII. ve XVIII. yüzyıllarda Osmanlı ülkelerinde para meselelerine dair olup Osmanlı toplumunun yaşayışını, bir cephesiyle de olsa, aksettirmeleri bakımından önemli görünmektedirler. Gerçekten de bu vesikalarda, İmparatorluğun gündün güne gerilediği bu yüzyıllar boyunca para düzeninde hüküm süren istikrarsızlık ve bu yüzden doğan karışıklıklar, para üzerinde oynanan oyunlar ve bu hali önlemek için devletin harcadığı çabalar; bir yandan toplumda iktisadî, sosyal ve ahlakî bünyenin gittikçe bozulduğu, öte yandan da devlet otoritesinin laçka olduğu gayet canlı bir şekilde önümüze serilmektedir.

Belgelerimizden anlaşıldığına göre para düzenini bozan, böylece genel ekonomik hayatı ve kitlenin yaşama koşullarını alt üst eden çeşitli unsurlar faaliyet halinde bulunmaktadır: Bir yandan kalpazanlar piyasaya bol miktarda sahte para sürmekte, aynı zamanda satıcılar da tartı ve ölçüden çalmaya başvurmaktadırlar; öte yandan devletin resmî paralarını kenarlarından kırmak ve yanlarından kazımak suretiyle esas veznini ve değerini düşüren hiylekârlar, çeşitli uydurma söylentiler çıkararak bazı cins paraları ayarı düşüktür diye kötüleyip ucuza toplamak imkânını elde eden ve bunları dış memleketlere, özel olarak Venedik'e götüren, burada damgasını değiştirdikten sonra tekrar Türkiye'ye sokup daha yüksek bir baha ile piyasaya sürmek suretiyle zahmetsiz kârlar sağlayan "Yahûd ve Nasârâ tâifesi" durmadan çalışmaktadır; aynı şekilde külçe gümüşü toplayıp İran'a veya başka ülkelere kaçırmak suretiyle kıymetli mâdenin kıtlaşmasına sebep olan açığız yerli ve yabancı bazirgânlar bütün melânetleri ile aynı bencil gaye peşinde koşup durmaktadırlar.

Çok kere genel düzeni yıkacak derecede büyük bir tehlike halini alan bu duruma karşı devlet gayet sert malî ve cezaf tedbirler almak zorunluğunu duymuştur. Defalarca sahte, karışık, ayarı düşük veya vezni noksan paraları gerçek değerlerini ödeyerek toplatmış ve bunları İstanbul darphanesinde eriterek "sağ para" haline getirmiştir. Ayrıca, sağlam paranın memleket yüzeyine kolayca yayılabilmesini sağlamak amacıyla birçok merkezlerde, bu meyanda biri "memâlik-i mahrûsam ortasında vâki" olup bender olan mahrûsa-i Ankara'da" olmak üzere, darphaneler açmıştır. Buna paralel olarak, devlet, vücuda getirdiği düzene aykırı davrananlara ve böyle yolsuzluklara alet olanlara veya meydan verenlere gayet şiddetli cezalar koymuştur. Fakat alınan bütün tedbirler, öyle anlaşılıyor ki, ancak kısa bir süre için etkili olabilmiş, çok geçmeden aynı tıynetle olan kimseler her seferinde başka bir yol bularak aynı hiylekârlıklarına devam etmek imkânlarını yaratabilmişlerdir. Bütün bunların sonucu

olarak zaten mağdur ve mazlum durumunda olan "reayâ fukarası"nın geçim şartları son derece zorlaşmakta, mânevî değerlere bağlılığı gevşemekte ve sosyal hayatı bir çıkmaza girmektedir. Tebaasının vergi ödeme takatını kayb etmesi ile de devletin geliri günden güne düşmektedir.

Bu tarihlerde memlekette kullanılan para cinsleri de dikkati çekecek ve mevcut karışıklığı bir kat daha artıracak kadar çoktur: Esedî kuruş, Riyal kuruş, Arslanlı kuruş, Polye kuruş, Tuğralı kuruş, Kara kuruş, Mangır, Çil akça, Babka, Tahtî, Şerifî altun, Zencirli, Zencirekli altun, Zencirli müdevver, İstanbul altunu, Zencirli Mısır altunu, Tuğralı İstanbul altunu, Tuğralı Mısır altunu, Engerus, Macar altunu, Tokat, Lipur-i kebir, Lipur-i sağır, Zolta, Zolta-i atik, Frengî Yıldız altunu, Venedik Yıldız altunu, Fındık altunu, Zer-i mahub, Mârbaş gibi deyimler, vesikalarımızda yerli ve yabancı paralar için kullanılmış adlardır.

Yayınlamakta olduğumuz belgelerin hemen hepsi, devletin iç ve dış bunalımlarda bulunduğu tarihlere rastlamaktadır. Böyle olduğuna göre para değerinin dalgalanması ile bu bunalımlar arasında ilişkiler mevcut olduğu açıkça görülmektedir. Ancak, elimizdeki belgeler, tarihleri bakımından aralıklı olup birbirini gereği kadar tamamlayacak nitelikte değildir ve sınırlı kaynaklardan derlenmiş buldukları için eksik olduklarına da şüphe yoktur. Bu itibarla aralıklar doldurulmadan, mevcutları teşmil etmek suretiyle genel yargılara gitmek doğru olmasa gerektir. Hatta böyle bir teşmil ve genelleştirme teşebbüsünün tehlikeli olabileceği kamsındayım. Bununla beraber bu vesileyle bir noktaya işaret etmek yerinde olur sanmaktayım: Aynı mahiyetteki belgeler sistematik bir şekilde araştırılıp meydana çıkarılmalıdır. Böylece Osmanlı İmparatorluğunda toplum tarihinin birçok yönlerini aydınlatacak zengin ve değerli malzeme ele geçmiş olacağına şüphe edilmemelidir. Aynı malzemenin ilmî metotlarla işlenmesi ile de, her halde son derece orijinal sonuçlara varmak mümkün olacaktır.

No. I.

Şer'iyye Sicilleri, Bursa, Defter No. B 17/1 B.

Mahrusa-i Bursa'da vâki' Darbhaneye bi'l-fiil Emin olan ... Ali Çavuş bin İbrahim mahfil-i şer'-i şerifde takrir-i kelâm edip bundan akdem Murad nâm ... yedinde otuz aded mikdarı kalb Osmanî ve bir bakır altun bulup ahz edip sual ettiğimde zikr olunan Osmanî ve altunu mahmiyye-i mezbûrede İğneci oğlu mahallesi sakinlerinden Mansur nâm kimesnenin evinde sakin Ruhi Hüseyin'den aldım deyû cevap verdikde izn-i şer'le mezbûrun evi tecessüs olundukda merkur Hüseyin ve mesfûr Mansur'un hatunu Fatma nâm hatun ve oğlu Hasan ahz olunup sakin oldukları evin içinde ... altında medfûn dört aded akça sikkesi biri kazılmış, üçü kazılmamış ve üç aded altun ve bir kuruş sikkesi ve elli altı aded sikke kalb kuruş ve kallâblara müteallik ba'zı âlât ve esbâb bulunmuştu. Hâlâ yine kibel-i şer'den zikr olunan menzile adem gönderilip tecessüs olunmasın taleb ederim dedikde kibel-i şer'-i mütahharreden Mevlâna Ahmed bin Mehmed irsâl olunup zeyl-i kitabda isimleri mastûr olan müslümanlardan mezbûr Mansur'un zikr olunan menziline varılıp mazanne olan mevâzi' tefahhus olundukda menzil-i mezbûr katının vasatında medfûn bir Arslanî kuruş sikkesi ve bir akça sikkesi ve bir çift kuruş kalıbı ve bir büyük çekiç ve otuz aded kalem ve bir pergâr ve bir eğe ve bir maşa ve bir mengene ve bir sikkesiz kalb kuruş

bulunduğunu Mevlânay-ı mumâileyh gelip haber virmeğın mâ-vakaa alâ vukuihi mezbûr Çavuşun talebi ile ketb olunub derc olundu.

(Bu vesikanın altında tarih yoktur. Fakat hemen bir üstündeki vesikada şu tarih vardır: Hurrîre fî evâsıt-ı şehr-i Şevvâli'l-mükerrem li-seneti aşere ve elf. [8 Nisan 1602]).

No. II.

Şer'iyye Sicilleri, Bursa Defter No. B 20/Sayfa 173 B.

... el-hâkimü'l-adl be-kaza-i Bursa dâmet fazâilühu .. Tevkî'i refî'-i Hümâyûn vâsıl olcak ma'lûm ola ki hâlâ mahmiyye-i İstanbul Darbhanesinde kat' olunan fûlsden her üç yılda bir memâlik-i mahrûsamda olan ehl-i sûka tevzî' olunmak kanun-u kadîm olmağın bundan akdem bin üç senesinde irsâl olunan fûlsden elli bin akça ve bin altı senesinde irsâl olunan fûlsden yüz bin akça ki cümle sarrafiyesi ile yüz elli bin akça fûls olup ol zamanda mevcut bakır bulunmamakla baki kalıp hâlâ fûls-i cedîd ihrac ve defter olunup ve Hazine-i âmirem Defterdarları dâmet maâlihîm nişanları ile nişanlanıp irsâl olundu idi, bir ân te'hîr ve terâhi eylemeyip taht-ı kazanda vâki' olan ehl-i sûku ihzâr edip mezbûr kulum ile irsâl olunan nişanlı tevzî' defteri mücebince zikr olunan fûlsün biri iki pul ve dördü bir akça hesabı üzere tevzî' ve akçasın muaccelelen cem' ve tahsîl edip ve geçen seneden baki kalan fûls dahi hesab-ı merkum üzere tevzî' ve tahsîl ve havâle ve merkum ile Hazine-i âmireme irsâl ve irsâl eylemekde sa'y u ikdâm eylesin. Malımdan kimesne zimmetinde bir akça ve bir habbe baki kodurmayasın. Fî-ba'd fûls-i merkumânın biri iki pul ve dördü bir akça hesabı üzere cârî olması emrim olmuştur. Ziyade ve noksan üzere bey' u şîrâ olmaktan ziyade ihtiyat eylesin deyû sene isnâ aşer ve elf Rebîu'l-âhîrinin onuncu günü tarihiyle müverrah emr-i şerîfim verilip hâlâ cûlûs-i Hümâyûnum vâki' olmakla ol hükmü getirip tecdîdin taleb eylemeğın buyurdum ki hükm-i şerîfim ile otuzuncu bölükde yevmî sekiz akça ile İsmail Mustafâ silâhdar vardıkda kazay-ı mezbûrun zikr olunan tarihlerde tevzîi ferman olunan fûlsü tevzî' eyleyip ve tevzî' olunan fûlsün biri iki pul ve dördü bir akça hesabı üzere cârî olup ziyade ve noksan üzere cârî olmaya. Şöyle bilesin, alâmet-i şerîfe i'timad kılasın. Tahîren fî'l-yevmî'r-râbi' ve'l-işrîn min şehr-i Zî'lhicceti's-şerîfe sene isnâ aşere ve elf. [25 Mayıs 1604]

No. III.

Şer'iyye Sicilleri, Bursa, Defter No. B 20/183 B-184 A.

Bursa ve Kütahya Kadılarına, Hüdavendigâr ve Bolu ve Karesi ve Biga ve Sultanönü ve Kütahya Sancaklarında vâki' olan Kadılarına... ma'lûm ola ki hâlâ Kemal ve Salamon nâm Yahudiler Der-i saadetime gelip memâlik-i mahrûsamda olan Darbhanelerde Beylerbeyilerin ve Hazine Defterdarlarının ve Kudât ve Hükâmın tamma'-ı hamları sebebiyle kem-ayar ve nâkisü'l-vezn ve mağşûş akçalar kat' olunup âleme münteşir olmağla sikke-i Hümâyûn ihtilâle geldiğinden mâadâ altun ve kuruş ve me'külât ve melbusât ziyade bahaya çıkıp ve mal-i mirî tahsilinde dahi küllî zah-

met çekilip zarar-ı âmm olduğu sem'-i Hümâyûna vüsûl bulup sikke-i Hümâyûnumun tashîhi ehemmi-i mühimmâtdan olmağın tashih olunmak babında mukaddemâ hatt-ı Hümâyûn ile fermân-ı âli-şân sâdir olup min ba'd teâmül-i nâs mâbeyninde altun yüz yirmi ve kuruş sekiz akçaya geçip kem-ayar ve nâküsül-vezn akça aslâ geçmeyip bi'l-küllüye ref' olup hâlis gümüşden dirhemi dokuz buçuk üzere akça kat' ettirilmek emr olup dahi bir ân ve bir saat te'hir eylemeyip zikr olunan Yahudilerin akçaları ile bulunan yerlerden her bir dirhemi sekizer akçaya ve altışar pula damgaya gelir hâlis gümüş satın alıp emrim mücebince Bursa'da dirhemi dokuz buçuk üzere akça kat' ettirip dahi altun ve gümüş ahvâlin bilür yerlû ve yurtlû beraber müteammim ve mu'temed kimesneler sarraf ta'yin eyleyip ve yarar kefillerin alıp lâzım gelur ise yanlarına kifâ-yet mikdarı masâr erenleri koşup ve bu emr-i şerifimin bir suretini de ellerine verip her kasaba ve bazara tahammülüne göre cedîd akça gönderip vardıklarında ol kasabada bu hükm-i şerifimi Sicill-i mahfûza kayd ettirip ve muhkem tenbih ve nidâ ettireler ki min ba'd cedîd akça geçip aslâ kem-ayar ve nâküsül-vezn ve mağşûş akça geçmeye. Ol makule kem-ayar ve nâküsül-vezn akça her kimde var ise bilâ te'hir eğlemeyip Darbhaneye iledüp kal ettirip dirhemi dokuz buçuk üzere akça kat' ettirip akçaların alalar; veyahut kendileri kal edip damgaya gelür hâlis gümüş olduktan sonra ta'yin olunduğu üzere dirhem hesabınca mirîden bahasın alalar. Aynı ile akçaların teslim eylemeyenlerin ellerinden akçaların alıp anın gibi kem-ayar ve nâküsül-vezn ve mağşûş akçaların ol vilayetin Kudât ve Müderrisîn ve Hütebâ ve Eimme ve bi'l-cümle a'yân ve eşrafa altun ve gümüş ahvâlin bilür ehl-i vukuf ve sahib-i ayar ile cem' olup kal ettirip nümüne tutup ol makule akçanın kaç adedinden bir dirhem hâlis tamgaya gelür gümüş çıkarsa sicill ve hüccet ettirip dahi herkesin gümüşlerinin mikdarlarına göre dirhem hesabınca emir üzere cedîd akçadan bahasın mirîden viresin ve sarrafların ellerine ol hüccetin birer suretin verip ol asl kem-ayar ve nâküsül-vezn ve mağşûş akça teslim eyleyenlerin akçalarının minvâl-i meşrûh üzere dirhem hesabınca alıp mirîden bahasın verip kimesneye zülm ve teaddî etmeyeler. Anlar gibi gümüşlerin ve kuruşların akça kestirmek isteyenlere mâni' olmayasız ki dirhemi dokuz buçuk üzere akça kat' edip ve akçaların alalar. Şöyle ki ba'de't-tenbih ol asl kem-ayar ve nâküsül-vezn akçayı zamaniyle harc ederiz deyû saklayıp teslim eylemeyip ve Darbhaneye iledüp akça kestirmeyip sikke-i Hümâyûnumun ihtilâline sebep olup emrime itaat eylemeyenlerin ellerinde bulunan akçalar da mirîye girift ettirip ve Kudât ve Müderrisîn ve Müteferrika ve Çavuş ve Züamâ ve Erbab-ı timar ve Bölük halkı ve Yeniçeri ve sâir kapum kullarından her kimin ise isimleri ve resimleri ve dirlikleri ve iştiharları ile sakın oldukları yerleri ile yazıp arz eylesesiz ki bilâ tevakkuf dirlikleri alınıp ve mecâl verilmeyip haklarından geline; ve muhtac-ı arz olmayanlara emân vermeyip gereği gibi haklarından gelesiz; ve min ba'd eshâb-ı manâsıb ve sâir Kapukulu tâifesi sikke ahvâline karışmayalar. Her kim emrime muhalif karışır ise arz eylesesiz ki dirlikleri kat' olunup haklarından geline. Ve kallablar hususuna dahi mukayyed olup eğer ol cânibde kalb akça kat' eder kallâb var ise ele getirip ellerinde bulunan kalb akçaları ve sikke ve sâir alâtların sicill ve hüccet ettirip muhtac-ı arz olanlardan ise yazıp bildiresiz; değiller ise mecâl vermeyip haklarından gelesiz. Ve mezbûr nâs mâbeyninde altun yüz yirmi akçaya ve kuruş seksen ve Arslanlı kuruş yetmiş akçaya geçip ziyadeye geçmeye. Ve her kim emre muhalif ziyadeye alıp verirse altun ve kuruşların mirîye girift edip kendilerin haklarından gelesiz. Emma mirî için altun yüz on sekizer ve kuruş yetmiş sekizer ve Arslanlı kuruş altmış sekizer akçaya alasız ve girift olunan altun ve

kuruş kem-ayar akçanın mikdarı ve ne asl kimesnelerden olduğun günü ve tarihiyle toprak Kadıları sicill ve hüccet eyleyip sarraflar ile Darbhaneye irsâl eyleyeler ki müfettiş ve mübâşir olanlar defterlerine işaret eyleyeler. Bi'l-cümle ol Darbhane de kaç yük ise kat' olunup ve her kadılığa ne mikdar akça gönderilmiştir ve ol cânibe dahi ne mikdar kem-ayar akça ve gümüş gelmiştir ve her ne mikdar mal girift olmuştur, müfettiş ve mübaşirler muhasebe defterine kayd eyleyeler. Şöyle ki mîriye girift olunan malın mahalli bulunmayıp zâyı' ola veyahut Kadılar taht-ı kazalarında altun ve kuruş ziyadeye geçe ve nâkusü'l-vezn ve kem-ayar ve mağşuş akça câri olduğuna ruhsat vireler, bu husûs Kadıların tama'-ı hamlarından bilinip azl-i ebedî ile konulmayıp envâ'-ı itâb ve ikaba mazhar olmaları mukarrerdir. Bilmiş olalar ve sen ki Bursa Kadısının Darbhane ve akçayı yoklasan gerekdir. Şöyle ki emrime muhalif bir nesne buluna, emân verilmeyip Darbhane hademesinin haklarından gelinip siyaset olunmaları mukarrerdir deytü bin sekiz Zilhiccesinin altısı günü tarihiyle müverrah hükm-i şerif verilip hâlâ cülûs-i Hümâyûn-ı saadet-makrûnum vâki' olmağa ol hükmü getirip tecdîdin rica etmeğın buyurdum ki mukaddemâ mazmûn-ı mesfûr üzere verilen emr-i şerifin mücebince amel eyleyesiz. Şöyle bilesiz ve ba'de'n-nazar bu hükm-i şerifimi mültezimler elinde ibka edip alâmet-i şerife i'timad kılasız. Tahrîren fi'l-veyvni's-sânî ve'l-işrîn şehr-i Cümâdî'l-âhire li-seneti selâse aşere ve elf.

[15 Kasım 1604]

No. IV.

Şer'iyye Sicilleri, Ankara Defteri No. 21, Vesika No. 1578.

Mefâhirü'l-kudât ve'l-hükkâm, maâdinü'l-fazâil ve'l-keâm Ankara Sancağında vâki' olan kadılar zîde fazluhum Tevki'-i refi'-i Hümâyûn vasıl olıcak ma'lûm ola ki taht-ı kazanızda olan altun ve kuruş ve Osmanî ziyadeye câri olup i'lâm olunmağın imdi ol vilayetde altun ve kuruş Asitâne-i saadetimde câri olduğu üzere olup ve memâlik-i mahrûsamda Darbhane olan yerlerde kat' olunan Osmanî, İslâmbul Osmanîsiyle züyûfundan ma'dâsı onar akçaya câri olup ziyadeye câri olmamak babında ferman-ı âli-şânım sâdır olmuştur. Buyurdum ki vüsûl buldukda taht-ı kazanızda kasabât ve kurâda mecma'-ı nâs olan yerlerde muhkem tenbih ve nidâ ettiresin ki altun ve kuruş Âsitane-i saadetimde câri olduğu üzere olup ve memâlik-i mahrûsamda kat' olunan Osmanî, İslâmbul Osmanîsi ale's-seviye ednâ akçaya câri olup min ba'd ziyadeye câri olmayıp işbu emr-i şerifimin icrasında dakika fevt etmeyip dikkat ve ihtimâm eyleyesiz. Şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timad kılasız. Tahrîren fi evâhir-i şehr-i Rebiü'l-âhir senete selâse ve selâsin ve elf.

be-makam-ı Kostantiniyye.

[21 Şubat 1624]

(Aynı vesikanın bir sureti, aynı defterde 1587 numara ile yazılmış bulunmaktadır).

No. V.

Şer'iyye Sicilleri, Ankara Defteri No. 21, Vesika No. 1375.

Mefâhirü'l-kudât ve'l-hükkâm, maâdinü'l-fazâil ve'l-keâm Ankara Sancağında vâki' olan Kadılar zîde fazluhum Tevki'-i refi'-i Hümâyûn vasıl olıcak ma'lûm

ola ki hâliyâ memâlik-i mahrusamda râyic olan akça ve Osmanî kem-ayar olduğundan gayrı altun ve kuruş ziyadeye cârî olmağla me'külât ve gayrı metâ' üç, dört bahasına satılıp halk beyninde ve vilayette ve memlekette ihtilâl-i küllî vâki' olup sikke-i Hümâyûnumun tashihi mühimmât-i din u devlet ve lâzime-i ırz-ı saltanatımdan olduğundan mâadâ nâfi'-i fukaray-ı memleket olmağın hâliyâ sikke-i cedîd ile meskûk onu bir dirhem kâmilü'l-ayar hâlis cedîd akça çıkarılmağın min ba'd altun yüz yirmi akçaya ve kâmil kuruş seksen akçaya ve Esedî kuruş yetmiş akçaya ve Zolta kuruş elli akçaya ve Babka altı akçaya ve Mısır parası üç akçaya ve Osmanî dahi üç akçaya olup min ba'd kazılı, kırkık ve eski akça geçmeyip hâliyâ ihrac olunan cedîd akça ile muamele olunmak babında hatt-ı Hümâyûn-ı saadet-makrûnum ile ferman-ı âli-şanım sâdır olmuştur. Siz dahi kaza-i mezbûrda vech-i meşrûh üzere muamele ettirip altunu ve kuruşu ve sâirin bir akça ziyadeye verdirmeyip ve aldirmayıp ve eski akça ile muamele ettirmeyip ferman-ı şerifimin icrasına ihtimâm eylemek emr edip buyurdum ki hükm-i şerifimle Dergâh-ı muallâm Yeniçerilerinden fahrü'l-emâsil ve'l-akrân Bâli zîde kadruhu vüsûl buldukda bu emr-i şerifimi kaza-i mezbûrda vâki' kasabât ve kurâda ve sâir mecma'-ı nâs olan bazar ve mahalde nidâ ettiresiz ki herkes vâkif ve âgâh olup hâliyâ çıkarılan hâlis ve kâmilü'l-ayar onu bir dirhem cedîd akça ile muamele edip altunu yüz yirmi ve kuruşu seksen ve Esedî kuruşu yetmiş ve Zolta kuruşu elli ve Babka altı ve Mısır parası ile Osmanîyi üçer akçaya alıp vereler. Siz dahi vech-i meşrûh üzere aldırıp verdiresiz, şöyle ki kendü mütenebbih olmayıp ve emr-i şerifime imtisâl etmeyip gider ve evvelki gibi altunu ve kuruşu ve gayrısın bir akça ziyadeye bozup veyahut metâ' ve esbâb ile ziyadesine alıp ve eski akça ile muamele edip ihtilâlâ bâis olurlar, âdemler gönderilib hafiyeten yoklansa gerektir. Ol makuleler her kim olursa olsun ele getirilip emân ve zemân verilmeyip emvâl ve erzakları mirî için kabz ve kendûlar eşedd-i siyaset olunup muhkem haklarından gelinir. Veballeri boyunlarına, sonra bilmedik ve işitmedik demeyeler. Husûs-i mezbûr sâyire kıyas olunmayıp bu babda ziyade tekayyud-i Hümâyûnum vardır. Velhasıl min ba'd cedîd akça ile Babka ve Para ve Osmanî râyic olup ve eski akça ve altun ve kuruş ferman-ı şerifimden ziyadeye cârî olduğuna kat'â rızay-ı Hümâyûnum yoktur. Şöyle ki taht-ı kazanızda eski akça râyic olduğu ve altun ve kuruş ziyadeye cârî olduğu mesmû'-ı Hümâyûnum olsa sizin adem-i tekayyudunuza haml olunup mes'ûl olmanız mukarrerdir. Ana göre ma'lumunuz olup sikke-i Hümâyûnum hususunda olan ferman-ı Hümâyûnumu icraya dikkat ve ihtimâm eyleyesiz. Emr-i şerifime muhalefet edenleri her kim olursa olsun muhtac-ı arz olanları isim ve resimleri ve dirlik ve iştihacları ile yazıp Dergâh-ı muallâma arz eyleyesiz. Arza muhtaç olmayanların şer'le haklarında lâzımgeleni icra eyleyesiz. Ahz ve celb sebebi ile ferman-ı şerifime muhalif vaz'iyette olanları himâyetden hazer eyleyesiz. Şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd kılasız. Tahriren fi evâhir-i şehr-i Rebîu'l-evvel li-seneti erbaa ve selâsine ve elf.

be-makam-ı Kostantiniyye el-mahrûsa

[11 Ocak 1624]

No. VI.

Şer'iyye Sicilleri, Ankara Defteri No. 22, Vesika
No. 424.

Mefâhirü'l-kudât ve'l-hükkâm, maâdinü'l-fazâil ve'l-kelâm Ankara ve Kângırı ve Kastamonu Sancaklarında vâki' olan Kadılar zîde fazlulum,

Tevkî'-i refî'-i Hümâyûn vasıl olıcak ma'lûm ola ki mahmiyye-i İstanbul'da vâki' Darbhane-i âmiremde müceddeden Fûls kat' olunup memâlik-i mahrusamda olan ahali-i sûka tevzî' ve akçası Hazine-i âmireme isâl ve teslim olunmak âdet-i kadîme olmağın işbu sene-i mübarekede dahi kat' olunup her ikisi bir akçaya olmak üzere Elviye-i mezbûrelerde vâki' kazalarının tahammüllerine göre nişanlı ve mühürlü defter ile tevzî' olunup zümre-i Silâhdardan olup sâbika Aydın ve Saruhan ve Menteşe ve tevâbii olan sancaklarda Muhassıl-ı emvâlîm olan kıdvetü'l-emâcid ve'l-ekârim Mustafa Emrullah zîde mecduhu ile irsâl olunmuştur. Buyurdum ki hükm-i şerifimle mezbûr kulum zîde mecduhu vardıkda bu babda sâdır olan emr-i şerifim mücebince amel edip eline verilen nişanlı ve mühürlü tevzî' defteri mücebince zikr olunan Fûls Elviye-i mezbûrede vâki' kazaların ahali-i sükuna mezbûr kuluma tevzî' ettirip her ikisi bir akçaya olmak üzere ale't-ta'cîl cem' ve tahsîl ve Hazine-i âmireme isâl ve teslim ettirmede her biriniz ikdâm ve ihtimam eylesesiz ve hâlâ vârid olan Fûls-i cedîd sene-i sâbikalardan ziyade gelmiştir deyû inad ve muhalefet edenlerin cevabların kat'â işğâ etmeyip ferman-ı âli-şanım ve eline verilen tevzî' defteri mücebince tevzî' ettirip akçasını mezkûr kuluma Hazine-i âmireme isâl ve teslim ettiresiz. Husûs-ı mezbûr umûr-ı mühimmedendir, gereği gibi her biriniz mukayyed olup ihmâl ve müsâheleden ve avk u te'hirden be-gayet ictinab eylesesiz. Şöyle ki ihmâl ve müsâhele edip avk u te'hirine sebep olasız, ecdâd-ı izâmum enârallâh-ü berâhînehum ruh-ı şerifleri için mansıbınız âhara verilmekle koyulmayıp muhkem hakkınızdan gelinir. Bilmiş olasız ana göre basîret ve intibâh üzere olasız. Ve sen ki tevzî' ve cem'ine me'mur olan kulumsın şöyle ki ihmâl ve müsâhele edip ale'l-acele tevzî' veresin; vech-i merkum üzere cem' ve tahsîl ve teslim-i Hazine eylemezsiz, dirliğin gitmekle konulmayıp muhkem hakkınızdan gelinur, bilmiş olasız. Ana göre amel edesiz. Ve ba'zı kaza ahali biz esvâkda dükkân yüzünde bey' u şirâ itmezüz deyû taallül ve bahane ederler ise min ba'd cevapların işğâ [etmeyip] her birinin tahammüllerine göre tevzî' defteri mücebince mezkûr kula tevzî' ve akçasın cem' ve tahsîl ve Hazine-i âmireme teslim ettirmede ihtimam-ı tâmm eylesesiz ve mîrî için alınan altunu yüz on sekizer ve kâmil kuruş yetmiş sekizer ve Esedî kuruş altmış sekizer ve Leh Kuruş kırk sekizere aldırıp ziyadeye aldirmayasız ve akça getirirler ise onu bir dirhem gelur sahihü'l-ayar akça aldırıp kalb ve eski akça aldirmayasız. Mezbûr kulum zîde mecduhu Fûls-i cedîd bahasından teslimâtı Yusuf zîde mecduhu yedinden bin otuz beş Cümâdi'l-âhiresinin on beşinci gününde ber-vech-i peşin yirmi sekiz akça teslim-i Hazine eylemiştir. Şöyle bilesiz. Tahriren fi'l yevmi'l-hâdi aşere şehri Receb senete hamse ve selâsine ve elf.

be-makam-ı Kostantiniyye
el-mahmiyye
[29 Nisan 1625]

No. VII.

Şer'iyye Sicilleri, Ankara Defteri No. 23, Vesika,
No. 414.

Mefâhirü'l-kudât ve'l-hükkâm, maâdinü'l-fazâil ve'l-keâm Ankara Sancağında vâki' olan ve Vilâyet-i Anadolu'da vâki' olan Kadılar zîde fazluhum

Tevkî'-i refî'-i Hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yan bi'l-fiil Âsitane-i saadetimde Kuyumcubaşı olan Ahmed dâme mecduhu Dergâh-ı

muallâma şöyle arz eyledi ki vilayet-i mezbûrede vâki' olan ehl-i sükun ve tüccar tâifesinin isti'mâl eyledikleri dirhemleri tamamü'l-vezn olmayıp ve bezci ve çukacı ve kumaşçıların zirâ'ları dahi eksik olmağla bey' u şîrâda fukaraya ziyade gadr olup anın gibi tamamü'l-vezn olmayan dirhemleri ve zirâ'ları ellerinden alıp dirhemlerin der-kise edip mühürleyip Âsitane-i saadetime gönderip ve ne makule kimesneler ellerinde bulunur ise isim ve resimleri yazıp arz eylesin ve eksik bulunup ellerinden alınan dirhemler ve zirâ' yerlerine âdet-i kadîme üzere ünvan-ı Hümâyûnum ile tamgalanan dirhemleri verip ol dirhemleri ve zirâ'ları isti'mal ettirip min ba'd taş ve kurşun olmayıp ve isti'mal ettirmeyesiz deyi mukaddemâ dokuz yüz seksen üç Muharreminin beşinci günü tarihiyle müverrah emr-i şerif verilip ve ol hükm-i Hümâyûn ile dirhemler yoklamak lâzım oldukça zikr olunan emr-i şerifimde mukaddemâ olan Kuyumcubaşı Mübâşirine ferman olunmuştur deyi tâbe serâhu zamanında emr-i şerifim verilmekle mücebince tekrar tecdid olunmak babında emr-i şerifim verilmek ricasına arz etmeğin buyurdum ki vüsûl buldukda bu babda mukaddemâ verilen evâmîr-i şerife mücebince amel edip ve ba'dehu hilâfına cevâz göstermeyesiz. Şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timad kılasız. Tahîren fi evâil-i şehri-i Ramazani'l-mübârek li-seneti hamse ve selâsine ve elf.

be-makam-ı Kostantiniyye.

[27 Mayıs 1627]

No. VIII.

Şer'iyye Sicilleri, Ankara Defteri No. 22, Vesika No. 415.

DARBHANE EMRİDİR

Kıdvetü'l-kudât ve'l-hükkâm, ma'denü'l-fazâil ve'l-keâm mümeyyizü'l-helâl ani'l-harâm mevlâna Ankara Kadısı zîde fazluhu

Tevki'-i refi'-i Hümâyûn vasıl olıcak ma'lûm ola ki hâliyâ sikke-i Hümâyûnum tashih olunmağla min ba'd memâlik-i mahrûsamda eski ve züyûf akça câri olmayıp her kim cedîd ve ceyyid akça ile muamele etmek fermanım olup lâkin İslâmbul'da vâki' olunan cedîd ve ceyyid akça ol câniblere çokluk vâsil olmamağla ahali-i memleket izurab çekip bâ-husûs tüccar tâifesi âhar vilayetden eski akça cem' edip Anadolu câniblerinde harc etmekle sikke-i Hümâyûnuma kesr ve ihtilâl bulmağla cedîd ve ceyyid akça her mahalle müstevli erişmek lâzım ve mühim olup ve mahrûsa-i Ankara memâlik-i mahrûsam ortasında vâki' olup bender olmağla kasaba-i mezbûrda müceddeden Darbhane ihdâs olup zikr olunan Darbhanede ebnâ-i Sipahiyândan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Ahmed zîde kadruhu Asitane-i saadetimin emekdarı ve Bölük halkının umûr-dîde ve ihtiyarı olup ehl-i vukuf ve müstakim olmağla Darbhane-i mezbûreye Nâzır ta'yin olup gönderilmiştir. Buyurdum ki vüsûl buldukda kasaba-i mezbûrede bir mahall ve münasib olan yerde bir hane tahliye edip mezbûr mübâşeretiyle Darbhaneye müteallik olan âlât ve esbâbın ve levâzım tedârik ve hâlis sahihü'l-ayâr gümüşden ednâ bir dirhem gelür kâmilü'l-vezn cedîd ve ceyyid akça kat' ettiresiz ve Darbhane hüddâmını her hususda mumâ-ileyhe müracaat ettirip ve sikke-i Hümâyûnum mumâ-ileyhin mührü altında durup mezbûra müracaat etmeden bir işe mübâşeret eylemeyeler ve memâlik-i mahrûsamda min ba'd eski ve züyûf akça câri olduğuna

kat'an rızây-ı Hümâyunum yoktur. Ahali-i memleketin ellerinde bulunan eski ve züyûf akçayı ve Osmanî a'lâ ve evsat ve ednâ i'tibarınca Nâzır-ı mumâ-ileyhe aldırıp bir ferde taallül ve inad ettirmeyesiz ve külçe gümüşünün çekisi ki yüz dirhemdir, sekiz yüz seksen akçadır, aldırıp hâric yere götüreni gitmeğe komayıp ve gümüş ve edânî alınıp satılmak lâzım oldukda âhara sattırmayıp değer bahasiyle mezbûra aldırıp bu babda aslâ ve kat'â bir ferde inad ve muhalefet ettirmeyip mezbûra aldırıp ednâ bir dirhem gelur sahîhü'l-ayâr ve kâmilü'l-vezn cedîd ve ceyyîd akça kat' ettirip kemayâr ve ednâ bir dirhemden eksik akça kat' olunmaktan ziyade hazer eylesesin. Ve bi'l-cümle sikke-i Hümâyunumun sahîh olunması aksây-ı murâd-ı Hümâyunumdur. Bu hususa bizzat mukayyed olup vârid olan emrim mücebince amel eylesesiz. Bu babda Nâzır-ı mezbûrun şükre ve şikâyeti müsmir ve müessirdir. Ana göre mukayyed olup Darbhane ta'mirinde ve levâzım ve mühimmâtı ve gümüş tedariki ile gümüş tahsili hususunda her vechile imdâd ve muâvenet ve dikkat ve ihtimâm edip ihmal ve tekâsülden ziyade hazer eylesesiz. Şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timad kılasız. Tahriren fî evâil-i şehr-i Ramazani'l-mübârek Senete hamse ve selâsîne ve elf.

be-makam-ı Kostantiniyye

[27 Mayıs 1626]

*Kuyide fî evâil-i Zi'l-kaa'deti's-şerîfe
li-seneti hamse ve selâsîne ve elf*

No. IX.

*Şer'iyye Sicilleri, Ankara Defteri No. 22, Vesika
No. 416.*

Mefâhirü'l-kudât ve'l-hükkâm, maâdinü'l-fazâil ve'l-keîâm Ankara Sancağında vâki' olan Kadılar zîde fazluhum.

Tevkî'-i refî'-i Hümâyûn vasıl olıcak ma'lûm ola ki hâliyâ tashih-i sikke-i Hümâyûnumda min ba'd memâlik-i mahrûsamda eski ve züyûf akça cârî olmayıp herkes cedîd akça ile muamele etmek fermanım olmuş iken ba'zı kimesneler emrime muhalif eski züyûf akça ile muamele edip ba'zı kimesneler dahi eski ve züyûf akça ve gümüş cem' edip Darphane-i âmireme vermeyip dahi ziyade alıp gidip ve ba'zı kimesneler dahi kalb akça ve altın kuruş kat' edip ve harc etmekle kesr ve sikke-i Hümâyûnumun ihtilâlîne bâis olmağın ol makule men' olunmak ve kalb-zenler ele getirilmek lâzım ve mühim olmağın ebnâ-i Sipahiyândan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Hüseyin zîde kadruhu ehl-i vukuf olmağla Liva-i mezbûrda gümüş arayıcısı ta'yin olunmağın buyurdum ki vüsûl buldukda bu makule eski ve züyûf akça ve gümüş cem' edenler mezbûr mübâşeretiyile sual olunup ellerinde bulunan gümüş eski ve züyûf akçayı Ankara Darbhancesine a'lâ ve evsat ve ednâ i'tibariyle değer bahasiyle verip min ba'd hâric-i vilayete alıp gitmeğe komayasız ve anın gibi taht-ı kazanızda kalb-zenlik edip kalb akça ve altın ve kuruş kat' edenleri haber aldığınızda mezbûr mübâşeretiyile tamam üzerine şer'le kalb-zenlik sâbit oldukda mezbûr mübâşeretiyile şer'le haklarında lâzımgeleni icra eylesesiz. Emma bu bahane ile mezbûrdan kalb-zen olmayanlara töhmet ve ehl-i gazez sözüyle isnâd edip bir ferdi hilâf-ı şer'-i şerif [kelime noksan] etmeyip ve remîde eylemeye ve ettirmeyesiz ve bi'l-cümle şimden sonra eski akça ile muamele olunduğuna kat'â rızây-ı şerifim yoktur. Mezbûr mübâşeretiyile muhkem

nidâ ettirip herkese cedîd akça ile muamele ettirip bu babda bir ferde inad ve muhalefet ettirmeyesiz. Şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timad kılasız. Tahfîren fî evâil-i Şevvali'l-mükerrerem li-seneti hamse ve selâsne ve elf.

be-makam-ı Kostantiniyye
[26 Haziran 1626]

*Vasala ileynâ fî evâil-i Zî'l-ka'de li-seneti
hamse ve selâsne ve elf.*

No. X.

*Ser'yye Sicilleri, Ankara Defteri No. 22, Vesika
No. 417.*

DARBHANEYE MÜTEALLİK HÜKÜMDÜR

Kıdvetü'l-kudât ve'l-hükkâm, ma'denü'l-fazâil ve'l-keîâm, mümeyyizü'l-halâli anî'l-harâm mevlâna Ankara Kadısı zîde fazluhu ve kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân ol cânibde vâki' olan Bölük Kethüdası ve Yeniçerilerim Serdarı zîde kadruhumâ

Tevkî'-i refî'-i Hümâyûn vasıl olıcak ma'lûm ola ki İslâmbul'dan ve âhar diyardan çıkan bazirgân tâifesinin ekseri kuruş ve külçe gümüş cem' edip diyar-ı Aceme ve sâir memlekete alıp gitmekle memâlik-i mahrûsamda Darbhaneler muattala kalmasına bâis olup bâ-husûs Ankara'da açılan Darbhane küllî ihtilâl vermekle ol makule kârbân ile varan tüccar tâifesi taht-ı kazandan mürûr ve ubûr ettüklerinde muhkem tecessüs ve tefahhus olunup bulunan kuruşlarıyla ve külçe gümüşünün her çekisin sekiz yüz yirmişer akçaya ve kuruş seksener akçaya ve züyûf ve eski akçayı a'lâ ve evsat ve ednâ i'tibariyle Ankara'da Darbhane Nâzırı olan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Ahmed zîde kadruhu'ya Darbhane için akçasiyle aldırıp gümüş ve kuruşu diyar-ı Aceme ve âhar diyara göndermemek bâbında ferman-ı âli-şânım sâdir olmuştur. Buyurdum ki vüsûl buldukda bu babda vârid olan emrim mücebince amel edip dahi taht-ı kazana ol makule kârbânla tüccar tâifesi vardıkda her birinin yüklerin ve esvabların arayıp bulunan kuruşlarıyla metâ' ahırlar ise fe-bihâ ve illâ metâ' almazlar ise gümüş ve kuruşlarını vech-i meşrûh üzere külçe gümüşünün her çekisin sekiz yüz yirmişer akçaya ve kuruş seksen akçaya ve züyûf ve eski akça ve gayri gümüşü a'lâ ve evsat ve ednâ i'tibarınca değer bahası ile Darbhane Nâzırı olan mumâ-ileyhe akçasiyle Darbhane-i âmirem için aldırıp bir ferde taallül ve inad ettirmeyesin ve Nâzır-ı mezbûra dahi muhkem tenbih eylesesin ki alınan gümüş ve kuruşun bahasın vermekde tüccarı rencide ve remide etmeyip tazyîk ve ? ettirmeyesin. Ve siz ki Kethüda yeri ve Yeniçeriler Serdarısız, siz dahi bu hususa mukayyed olup Sipâh ve Yeniçeri tâifesinden tüccarın gümüş ve kuruşların yoktur deyû himâyet eylemeyeler ve ettirmeyesiz. Bu babda emrime muhalif inad edenleri isim ve resimleriyle yazıp Asitâne-i saadetime arz ve i'lâm eylesesiz. Şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timad kılasız. Tahfîren fî evâil-i şehri Ramazani'l-mübarek li-seneti hamse ve selâsne ve elf.

be-makam-ı Kostantaniyye
[25 Temmuz 1626]

*Kuyide fî evâil-i Zî'l-ka'deti's-şerîfe
li-seneti hamse ve selâsne ve elf.*

No. XI.

Şer'iyye Sicilleri, Ankara Defteri No. 23, Vesika No. 373.

Mefâhirü'l-ümrâi'l-kirâm, merâciü'l-küberâi'l-fihâm, zü'l-kadr ve'l-ihtirâm, el-muhtasûn bi-mezfîdî inâyeti'l-meliki'l-allâm Karaman eyaletinde vâki' olan Sancak Beyleri ve Bolu ve Kastamonu ve Ankara ve Kângırı Sancakları Beyleri dâme izzumâ ve mefâhirü'l-kudât ve'l-hükkâm, maâdinü'l-fazâil ve'l-keîâm eyalet-i Karamanda vâki' olan kadılar ve Bolu ve Kastamonu ve Ankara ve Kângırı Kadıları zîde fazluhum

Tevkî'-i refî'-i Hümâyûn vâsıl olunca ma'lûm ola ki hâliyâ sikke-i Hümâyûnum tashihinde her cânibe cedîd akça erişmeyip ahali-i memleket müzâyaka çekip ve mah-rûsa-i Ankara memleket ortasında olup bender olmağla Ankara'da dahi müceddeden Darbhane açılıp Bölük halkının emekdar ve umur-dîde ve ihtiyarlarından kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Ahmed zîde kadruhu ehl-i vukuf ve müstakîm ve dindar olmağla Nâzir ta'yin olunup sermaye-i Hümâyûnla gönderilip ve min ba'd eski ve züyûf akçalar câri olmayıp herkes ellerinde bulunan eski ve züyûf akçaların a'lâ ve evsat ve ednâ i'tibariyle darbhane-i mezbûre Nâzırına verip ve gümüş kal olmak lâzım oldukda darbhane-i mezbûreden gayrı yerde kal olmamak babında ferman-ı şerifim sâdir olup ol babda müekked evâmîr-i şerife gönderilmiş idi. Ol emr-i şerifim alâ mâ kâne mukarrerdir. Buyurdum ki vüsûl buldukda bu babda vârid olan emrim mücebince amel edip bu emr-i şerifimi taht-ı kazanızda çarşu ve bazarlarda ve sâir mecma'-ı nâs olan yerlerde muhkem tenbih ve nidâ ettiresin ki min ba'd bir ferd eski ve züyûf akça ile muamele etmeyip herkes ellerinde bulunan eski züyûf akçayı a'lâ ve evsat ve ednâ i'tibariyle Darbhane-i mezbûre Nâzırına verip yedine cedîd akça alalar. Bu babda nefer avdet etmekle seferden kalan Sipah ve Yeniçeri ve gayrı askerî halkından ve gayrıdan bir ferd inad ve muhalefet etmeyeler ve ettirmeyesiz. Emr-i şerifime muhalif inad ve muhalefet edenleri isim ve resimleri ile yazıp arz eyleyesiz ve bi'l-cümle mu-sahhah sikke-i Hümâyûnumu tekayyud [kelime noksan] şerifimde derece-i kemal muradımızdır. Ana göre emr-i şerifimin icrasında dikkat ve ihtimâm eyleyesiz ve gümüş simi kal olmak lâzım geldikde Darbhane-i mezbûrda kal ettirilip hariç yerde kal ettirilmekte ihtiyat eyleyesiz. Şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timad kılasız. Tah-rîren fî evâil-i şehr-i Muhharemu'l-harâm li-seneti sitte ve selâsine ve elf.

be-makam-ı Kostantiniyye el-mahrûsa

[22 Eylül 1626]

No. XII.

Şer'iyye Sicilleri Bursa Defteri No. 93 A, v. ?

... Bursa Kadısı ... ma'lûm ola ki hâliyâ Esedî kuruş ve kâmil Riyâl kuruş yüz akçaya ve Tahtı onu bir kuruşa râyic olup ziyade ve noksan alınmayıp ve verilmeyip muhkem zabt olunmak üzere fermanım olup ve hâlâ Darü's-saltanat-ı aliyemde min-vâl-i meşrûh üzere tervîc ve mevâcib dahi cümle kullara bu tarikle verilmekle taht-ı kazanda dahi bu minvâl üzere tenbih ve nidâ ettirdikden sonra gereği gibi mukayyed olup bir ferde emr-i şerifime muhalif vaz' ettirilmeyip etmek murad edenlerin cezası verilip hükm-i Hümâyûnumun icrasında ikdâm ve ihtimâm olunmak babında ferman-ı âli-şânım sâdir olmuştur. Buyurdum ki vüsûl buldukda bu babda sâdir olan ferman-ı celilü'l-kadrim mücebince amel edip dahi taht-ı kazanda muhkem tenbih ve

nidâ ettiresin ki vech-i meşrûh üzere Esedî kuruş ve kâmil Riyal kuruş yüzer akçaya ve Tahtî'nin onu bir kuruşa râyic olup ziyade ve noksana alınmayıp ve verilmeyip muhkem zabt eyleyip bir ferde emr-i şerifime muhalif vaz' ettirilmeyip etmek murad edenlerin cezasın viresin. Bundan sonra yoklandırılır, şöyle ki bu babda ihmal ve müsâmaha eylemeyesin. Bir vechile özür ve cevap müfîd olmayıp ve mansıbınla iktifa olunmayıp hakkından gelinur. Bilmiş olup işbu emr-i şerif-i vâcibü'l-ittibâımın icrasında dakika fevt eylemeyesin. Şöyle bilesin, alâmet-i şerife i'timad kılasın. Tahrîren fî evâil-i şehr-i Saferü'l-hayr li-seneti selâse ve seb'ine ve elf.

[15 Kasım 1662]

No. XIII.

Şer'iyye Sicilleri, Bursa Defteri No. B 354, v. 1 A.

Sene ihdâ ve mîc ve elf Muharremü'l-haramının on ikinci günü Şerifî altun iki yüz yetmiş akçaya ve Esedî kuruş yüz yirmi akçaya ve cedîd para üç akçaya ve sikke-i Hümâyûn ile meskûk olan Mangır bir akçaya râyic olmak üzere ferman-ı âlî sâdir olup mücebince münâdiler nidâ edip vech-i meşrûh üzere râyic oldu.

[16 Eylül 1689]

No. XIV.

Şer'iyye Sicilleri, Ankara Defteri No. 82, Vesika No. 196.

Destûr-i mükerrerem, müşir-i müfahham, nizâmü'l-âlem, müdebbirü umûrû'l-cumhuri bi'l-fikri's-sâkıb, mütemmimü mehâmü'l-enâmi bi'r-re'yi's-sâib, mümehhidü bünyânü'd-devlet ve'l-ikbâl, müşeyyidü erkânü's-saadet ve'l-iclâl, el-mahfûf besunûfi avâtufi'l-meliki'l-a'lâ Anadolu eyaletine mutasarrıf olan vezirim Paşa edâme'l-Lâhu taalâ iclâlluhu ve akzâ kuzâtü'l-müslimîn, evlâ vülâtü'l-müvahhidîn, maâdinü'l-fazâil ve'l-yakîn, vârisu ulûmü'l-enbiyâ ve'l-mürselîn, râfiu a'lâmü's-şerîa ve'd-dîn, el-muhtasu bi-mezîdi inâyeti'l-meliki'l-muîn mevlânâ Kütahya kadısı zîde fazluhu ve mefâhirü'l-kudât ve'l-hükkâm, maâdinü'l-fazâil ve'l-kelâm Anadolu eyaletinde vâki' kadılar zîde fazlühüm ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân a'yân-ı vilâyetin iş erleri zîde kadrühüm tevki'-i refi'-i Hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki Âsitâne-i saadetimde Darbhane-i âmiremde kat'ı fermanım olan cedîd paranın tevfir ve teksiri ve ibâdullahın teâmül-ü umurunda refâhiyyet ve rahatları için züyûf ve maksûs para ve akçanın ref'i lâzım ve nizâmı mühim ve murad-ı Hümâyûnum olmağla hâlâ Âsitâne-i saadetimde Darbhane-i âmiremde sikke-i Hümâyûnumla meskûk cedîd paranın neşr ve revâcı ve maksûs ve züyûf ve kırkık paranın kesâdı babında ferman-ı Hümâyûnum vârid olmağla eyâdi-i nâsda bulunan züyûf ve kırkık paranın kâsid olması bâis-i zarar-ı ibâdullah olmamak için ol makule parası olanlar rızalarıyla getirip Darbhane-i âmiremde tebdile mürâcaat eylediklerinde yüz dirhemi mal ve çaşnı tutuldukda yetmiş ayârında nâkıs olan züyûf ve maksûs para Darbhane-i âmirem hesabına nâkıs olmağla nâsın yedinde bulunup rızalarıyla getirdikleri züyûf ve kesik para vezn olunup yüz dirhemden çaşnı tutulup yetmiş ayarı bulunan paranın on buçuk dirhemi için on dirhem cedîd para verilip yetmiş ayârından noksan olursa ayarı tekmi'l ve

yetmiş hesabınca on buçuk dirhem olana on dirhem verilmek ve hurda züyûf akça dahi min ba'd râyic olmayıp Darbhâne-i âmiremde kat' ve meskûk olunan çil akçanın yüz yirmisi bir kuruşa olmak üzere Âsitâne-i saadetimde nizâm verilmek eyâlet-i mezbûrede vâki' kazalarında reâya yedinde dahi maksûs ve züyûf para vâfir bulunup hâlâ râyic olduğunda cizye ve sâir tekâlif tahsildarları almayıp bu takrîble tahsil hususu ta'tîl ve kâsid olmağla reâya fukarasına dahi vücûh ile gadr olmağla her yüz on dirhem züyûf paraya yüz dirhem cedîd para verilmek üzere tebdil için cümleye haberdar ve mültezimler dahi reayadan yüz on dirhem züyûf parayı yüz dirhem cedîd para hesabınca alıp onlar dahi her ne mikdar züyûf para cem' ederler ise Darbhane-i âmireme getirip tebdil eylemeleri babında ferman-ı âlişânım sâdir olmuştur. Buyurdum ki hükmi-i şerifimle vardıkda bu babda sâdir olan emrim üzere amel edip dahi sen ki vezir-i müşârün-ileyh, siz ki kadılar ve a'yân-ı vilâyetsiz eyâlet-i mezbûrede vâki' kazalarda reaya yedlerinde maksûs ve züyûf para vâfir olup hâlâ râyic olduğundan cizye ve sâir tekâlif tahsildarları almayıp bu takrîble tahsil hususu ta'tîl ve kâsid olmağla reaya fukarasına dahi vücûh ile gadr olmağın her yüz on dirhem züyûf paranın yüz dirhem cedîd para verilmek üzere tebdili için cümleye haberdar ve mültezimler dahi reayadan yüz on dirhem züyûf dirhem-i cedîd para hesabı üzere alıp anlar dahi her ne mikdar züyûf para cem' ederler ise Darbhane-i âmireme getirip tebdil eyleyeler. Şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd kulasız. Tahriren fi yevmi's-sânî min şehri-i Rebîü'l-evvel senete sitte aşere ve mîe ve elf.

be-makam-ı Kostantiniyye el-mahrûsa

[5 Temmuz 1704]

No. XIV. A.

Şer'iyye Sicilleri, Ankara Defteri No. 82, Vesika No. 197.

Müfettiş Yusuf Paşa, Hâfız-ı Kütahya mührü ile, Kângırı ve Ankara Sancaklarında vâki' kadılara, mütesellimlere, voyvodalara... buyuruldu:

196 No. ile Sicille kaydedilen fermanla bahis konusu para nizâmı özetlenmekte ve sözü edilen makamlara duyurulmaktadır.

No. XV.

Şer'iyye Sicilleri, Ankara Defteri No. 97, Vesika No. 431.

Destûr-i mükerrerem, müşîr-i müfehham... Anadolu valisi vezirim Ali Paşa... ve eâzımü'l-ümerâi'l-kirâm... Anadolu eyaletinde olan Beylerbeyiler dâme ikbâluhum ve mefâhirü'l-ümerâi'l-kirâm... Sancak Beyleri dâme izzühüm ve mefâhirü'l-kudât ve'l-hükkâm... kadılar zîde fazluhum

Tevkf'-i refî'-i Hümayûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki memâlik-i masûnetü'l-mesâlik-i Padîşahânemde sâkin ve mütevattın olan tâife-i reâyâ ve berâyâdan herkesin hallerine göre temşiyet-i umûr ve hususları teâtî ve teâmülü mevkuf olmaktan nâşi beyne'n-nâs dâir ve sâyir olan nukud ecnâsının nakd-ı vâhid üzere revâc ve cereyanı elzem-i umûr-ı Devlet-i Aliyyem ve ehemmi-i mehâm-ı Saltanat-ı seniyyemden olup sebep-i nizâm-ı âlem ve bâis-i intikaş-ı beni âdem olan dâd u sited hususunda ibâdullahın râhet ve refâhiyyet üzere olmaları aksây-ı metâlib-i Şâhânem ve münte-hây-ı meârib-i Hidivânem iken nukud ecnâsından ba'zıları nâs beyninde revâc-ı aslı-

sinden ziyadeye çıktığından inhilâl-i muâkad-ı nizâm ile ihtilâl-i ahvâl-i enâma bâis olup ibâdullahın iztirablarını mücib olduğu rütbe-i tevâtüre reside olmağla sikke-i Hümâyunum ile meskûk ve gerek keferi sikkesiyle madrûb olan ecnâs-ı nukudun muayyen olan mikdardan ziyade revâcî men' olunup fermanım olduğu vech üzere alınıp verilmesi için bundan akdem evâmîr-i şerîfem ısdâr ve irsâl kılınmış idi. Erbâb-ı hiref makulesiyle sarraf tâifesi yine mütenebbih olmayıp biraz müddet mürûrundan sonra ba'zı akçaları kendiliklerinden birkaç akça ziyade baş ile alıp vermeğe başlayıp nâsa dahi bu ziyadelikte sûretâ faide melhûz olduğundan anlar dahi tâife-i merkumeye ittîbâ' ve iktizâ ile emr-i Hümâyûnuma mugayır harekete cesaret eyledikleri mesmû'-u Hümâyunum olup lâkin men'inden iğmâz ve tehâşi olunduğu suretde gün be-gün ziyadeye müterakkî olmak cihetiyle ecnâs-ı nukudun nizâm-ı revâcına bu vechile ihtilâl-i küllî terettüb ve muâmelât-ı nâsa hâlel tetarruk edeceği bedihiyyâtdan olup bu takdirce şimdiden men' ve zecr ile nizâm-ı aslîsine ircâ' olunması a'zam-ı umûr-i Devlet-i Aliyemden olmağla sen ki Vezir-i müşârün-ileyh ve siz ki mumâ-ileyhimsiz işbu emr-i şerîf-i celîlü'l-kadım vüsûlunda taht-ı hükümet ve kazalarınızda vâkî' kasabât ve kurâda fi-mâ-ba'd Zencireklu ve müdevver Tuğralu İslâmbul altunu üç yüz doksan akçaya ve Zencireklu Mısır altunu üç yüz otuz akçaya ve Tuğralı Mısır altunu üç yüz on beş akçaya ve Zolta-i cedîd doksana akçaya ve Tuğralı cedîd kuruş yüz yirmişer akçaya ve keferi sikkesi ile madrûb sekiz buçuk dirhem gelen سلويہ kuruş yüz seksen altı akçaya ve Venedik Yıldız altunu üç yüz yetmiş beş akçaya ve Engerus ve Macar altunları üç yüz altmış akçaya ve sekiz buçuk dirhem bir denk gelen Polye kuruşu yüz yetmiş üç akçaya ve dokuz dirhem gelen Kara kuruş yüz seksen bir akçaya ve yedi dirhem iki buçuk kırat gelen Tokad yüz otuz yedi akçaya ve sekiz buçuk dirhem gelen Esedî kuruş yüz kırk dört akçaya ve iki dirhem gelen Lipur-i kebîr yirmi dört akçaya ve bir dirhem gelen Lipur-i sağîr on akçaya ve altı dirhem gelen Zolta-i atîk seksen sekiz akçaya râyic ve cârî olup bu mikdardan ziyadeye alınıp verilmemek üzere işbu emr-i şerîfimin mazmûn-u münîfi cümleye i'lân ve işâat ve mecma'-ı nâs olan mahallerde dellâllar nidâ ettirip ve tenbih iktizâ edenlere muhkem tenbih ve te'kîd edildikten sonra ale'd-devâm sirren ve alenen teccessüs ve tefahhusdan hâlî durmayıp ferman-ı âlî-şanımda ta'yin ve tasrîh olunan mikdardan ziyade ahz u itâ eden olur ise ele getirdikde bilâ tevakkuf ahz ve emr-i şerîfime adem-i itâat ile ihtilâl-i nizâma bâis olacak hareketde buldukları için şer'le icab eden cezalarını tertib eylemekte dikkat ve ihtimâm ile şart-ı nizâmında ziyade tekayyud eyleyesiz. Bu hususun istikrâr-ı nizâmı lâzime-i uhde-i ihtimâmınız olan mevâddan olmağla fi-mâba'd taht-ı hükümetiniz ve kazanızda sâlifü'z-zikr ecnâs-ı nukudun ziyadeye alınıp verildiği mesmû'-u Hümâyunum olur ise mutlaka sizin taksîr ve tekâsülünüze haml olunup emr-i şerîfimin tenfîz ve icrasında rehâvet ile hareket eylediğinize binâen muâhaz ve muâtab olacağınızı mukarrer ve muhakkak bilip ana göre basîret ve intibâh üzere amel ve hareket ve men'î hususunda ziyade ihtimâm ve dikkat eyleyip ve tekâsülden ittîka ve mücânebet eylemeniz babında ferman-ı âlî-şanım sâdir olmuştur. Buyurdum ki vüsûl buldukda bu babda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-i sudûr olan ferman-ı vâcibü'l-ittîbâ' ve lâzîmü'l-ımtisâlimin mazmûn-ı itâat-makrûnu ile âmil olup hilâfından gayetü'l-gaye ihtirâz ve ictinâb eyleyesiz. Şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd kulasız. Tahîren fi evâhir-i Zi'l-ka'de/1133.

Kostantiniyye el-mahrûsa

[22 Temmuz 1721]

No. XVI.

Şer'iyye Sicilleri, Ankara Defteri No. 97, Vesika No. 432.

İzzetlû Paşalar ve Arap ve Fars Beyler hazerâtının huzurlarına da'vât-ı sâfiyât ve teslimât-i vâfiyât ithâfiyle ve şerâyı'-şâr Anadolu eyaletinde vâki' olan Kudât Efendiler zîde fazluhum ba'de's-selâm inhâ olunur ki taht-ı hükûmet ve masârinizde kasabât ve kurâda emr-i şerîfde zikr ve tasrîh olunan ecnâs-ı nukud fi-mâ-ba'd bu def'a verilen nizâm üzere alınıp verilir ziyadeye ahz ve i'tâ ederi olur ise bilâ tevakkuf şer'le lâzım gelen cezaların tertib eylemekde tekayyud ve ihtimâm ile husûs-ı mezbûrun muhafaza-i şurût-ı nizâmında dikkat-ı tamm eylemeniz babında tenbîh ve te'kîdi mütezammın mufassal ve meşrûh sâdır olan ferman-ı âli-şan mücebince mektub tahrir ve ile isâl olunmuştur. İnşâa'llahu taâlâ vüsûlünde mûcib-i emr-i âli üzere amel ve hareket ve bu emr-i mühimmin muhâfaza-i şurût-ı nizâmında ziyade ihtimâm ve dikkat edip bir dürlü tesâmuh ve tekâsülden gayetü'l-gaye ihtirâz ve mücânebet eylesiz. Benim izzet-mendim Paşalar ve Beyler, bu husus sikke-i Hümâyûn nizâmı ve fukarâ ve zuafânın dâd u sitedde zarar ve gezendden himâyet ve sıyâneti için olup kemâl-i ihtimâmı lâzım olan umûrdan olmağla emr-i şerîfde mezkûr olan ecnâs-ı nukud havza-i hükûmetinizden bir mahalde ta'yin olunandan ziyadeye râyic olduğu istimâ' olunur ise adem-i tekayyudunuza haml olunup be-her hâl şeâmetini çekmeniz mukarrerdir. Ana göre ihtimâm ve bu nizâm ale'd-devâm mer'i tutulmak üzere dikkat-ı tamm edip hilâfından be-gayet ihtirâz ve mücânebet eylesiz. Bâki izzet dâim bâd.

mine'l-muhlis İbrahim
Sadr-ı âli

No. XVII.

Şer'iyye Sicilleri, Ankara Defteri No. 97, Vesika No. 433.

Anadolu Valisi Vezir Ali Paşa mührü ile Ankara Mutasarrıfına isdâr olunan Buyuruldu, fî 2 d./1133 [25 Ağustos 1721].

Bu buyurulduda Anadolu Valisi Vezir Ali Paşa, 431 ve 432 numaralı vesikaların muhtevasını Ankara Mutasarrıfına bildirmekte ve bunlara göre davranmasını emretmektedir.

No. XVIII.

Şer'iyye Sicilleri Konya Defteri No. 52, s. 279.

Mefâhirü'l-kudât ... Anadolu'nun orta kolu nihayetine varınca vâki' olan kazaların Kadıları zîde fazluhum ve ... elviye Mütesellimleri ve Voyvodalar ve Kehûda yerleri ve Yeniçeri Serdarları ve A'yan-ı vilayet ve İş erleri zîde kadruhum ... ma'lûm ola ki

A'zam-ı şaâyir-i saltanat-i seniyyemden olan sikke-i Hümâyûnumun nizâmını hâlel tatarrukundan savn ve vikâye akdem-i mehâm-i lâzımü'l-ihtimâmdan olmağla maksûs ve kırkık paraların muamelât-ı nâsda ahz u i'tâsı memnû' iken ba'zı kimesneler Mısır parasının etrafını kass ve kat'a cesaret edip memâlik-i mahrûsamda kırkık paraların münteşir olduğundan kat'-ı nazar gerek sikke-i Hümâyûnumla müzeyyen ve gerek keferi sikkesiyle mersûm olan ecnâs-ı nukûd mukaddemâ takdîr ve ta'yin olunan bahalarından ziyadeye ahz u i'tâ olunmayıp muamelât-ı nâsın teşevvûş ve ihti-

lâlden siyâneti ve sikke-i Hümâyûnum nizâmının vikayeti için nizâm-ı kadîmi üzere sağ para râyic olmak ve cedîd Tuğralı kuruş yüz yirmişer akçaya ve cedîd Zolta doksanar akçaya ve cedîd Sülüs kırk beşer akçaya ve Zencireklü Müdevver İstanbul altunu dörder yüz akçaya ve Zencireklü Mısır altunu üç yüz otuz akçaya ve Tuğralû İstanbul altunu üç yüz altmış akçaya ve Tuğralı Mısır altunu üç yüz on beşer akçaya ve sekiz buçuk dirhem bir denk gelur Polye kuruşu yüz seksen altı akçaya ve Zolta-i atik seksen sekiz akçaya ve sekiz buçuk dirhem bir denk gelur Polye kuruşu yüz yetmiş üç akçaya ve dokuz dirhem gelur Kara kuruş yüz seksen bir akçaya ve yedi dirhem iki buçuk kırat gelur Tokat yüz otuz yedi akçaya ve sekiz buçuk dirhem gelur Esedî kuruş yüz kırk dört akçaya ve iki dirhem gelur Lipor-i kebir yirmi dört akçaya ve bir dirhem gelur Lipor-i sağır on akçaya ve Frengî Yıldız altunu üç yüz seksen beş akçaya ve Macar altunu üç yüz seksen akçaya râyic olup bundan ziyadeye revâcına cidden ruh-sat ve cevâz gösterilmemek üzere taht-ı kaza ve hükümetinizde mecma'-ı nâs olan mahallerde dellâllar nidâ ettirip bu keyfiyeti amme-i nâsa i'lân ve işâat ile ecnâs-ı nukudun nizâmına her biriniz ihtimâm ve dikkat ve ser-i mû tehâvün ve taksirden be-gayet ittika ve mücânebet eylemeniz babında ferman-ı âli-şânım sâdir olmuştur. Buyurdum ki vüsûl buldukda bu babda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-i sudûr olan ferman-ı vâcibü'l-ittubâ' ve lâzimü'l-imtisâlimin mazmûn-ı itâat-makrûnu ile âmil olup hilâfından be-gayet ihtirâz ve ictinâb eylesiniz. Şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timad kulasız. Tahrîren fi evâsıt-ı şehr-i Ramazan senete selâse ve erba'ne ve mfe ve elf. be-makam-ı Kostantiniyye el-mahrûsa.

[24 Mart 1731]

No. XIX.

Şer'iyye Sicilleri, Karaman Defteri No. 281, s. 69. (Konya Müzesinde).

Sikke için gelen Buyuruldu:

Şeriat-şîâr Larende Kadısı Efendi zîde fazluhu ve kıdvetü'l - emâcid ve'l akrân Voyvoda zîde mecduhu ve fahrü'l-emâsil Kethüda yeri ve Yeniçeri Serdarı ve A'yan-ı vilayet ve İş erleri zîde kadruhum ve ahalileri sizler inhâ olunur ki

Sikke-i Hümâyûn-i hüsrevânînin nizâmı ehemmi-i mehâmm ve levâzimü'l-ihitimâmdan olmağla bundan akdem maksûs ve kırkık paraların muamelât-i nâsda ahz u i'tâsı men' olunmuş iken bir zaman mürûrundan sonra memâlik-i mahrûsada kırkık paralar evvelkinden ziyade neşr olunduğundan kat'-ı nazar ecnâs-ı nukud takdir ve ta'yin olunan bahalarından ziyadeye ahz u i'tâ olunduğundan muamelât-ı nâsın kemal-i ihtilâli bedîhî olmağla sıyâneten li'l-ibâd kırkık paraların muamelât-ı nâsda revâc ve cereyanı bi'l-küllîyye men' olunduktan sonra eyâdi-i nâsda bulunan bu misillü kırkık paralar devşirilip Darbhane-i âmiremde tutulan çâşniye kırkık İstanbul parasiyle mahlût kırkık Mısır parasının her bir dirhemine on üç buçuk akça hesabıyla cedîd para verilip tebdil ettirmek için taraf taraf cedîd para ile Mübaşirler ta'yin ve yanlarına sarraflar koşulup ba's ve irsâl olunmaları ile eyâdi-i nâsda bulunan maksûs ve kırkık paralar cedîd para ile tebdil olunup ve cedîd Tuğralı kuruş yüz yirmişer akçaya ve cedîd Zolta doksanar akçaya ve cedîd Sülüs kırk beşer akçaya ve Zencirli Müdevver İstanbul altunu dörder yüz akçaya ve Zencirli Mısır altunu üç yüz otuz akçaya ve Tuğralı İstanbul altunu üç yüz altmışar akçaya ve Tuğralı Mısır altunu üç yüz beş akçaya ve sekiz

buçuk dirhem bir denk gelur kuruş yüz seksen altı akçaya ve Zolta-i atık seksen sekiz akçaya ve sekiz buçuk dirhem bir denk gelur Polye kuruş yüz yetmiş üç akçaya ve dokuz dirhem gelur Kara kuruş yüz seksen bir akçaya ve yedi dirhem iki buçuk kırat gelur Tokat yüz otuz yedi akçaya ve sekiz buçuk dirhem gelur Esedî kuruş yüz kırk dört akçaya ve iki dirhem gelur Lipor-i kebir yirmidört akçaya ve bir dirhem gelür Lipur-i sağır on akçaya ve Frengî Yıldız altunu üç yüz seksen beş akçaya ve Macar altunu üç yüz seksen akçaya râyic olup bundan ziyade revâyicine kat'â ruhsat ve cevâz gösterilmemek babında sudûr eden müekked emr-i şerîf-i âli-şân mücebince tarafımızdan buyuruldu tahrir ve isdâr ve irsâl olunmuştur. Vüsûlünde gerektir ki vech-i meşrûh üzere sudûr eden emr-i şerif-i âli-şânın mazmûn-i münîfi mecma'-ı nâs olan mahallerde münâdiler ile amme-i nâsa i'lân ve işâat ve cümleye tenbih ve te'kid olunup şöyle ki bu nizâmın hilâfına hareket eder olur ise kâinen men kâne bilâ tevakkuf tertib-i ceza olunacağıın muhakkak bilip mücib-i Buyuruldu ile âmil ve hilâfindan gayetü'l-gaye ihtirâz eyleyesiz deyû Buyuruldu.

fi 2 Ş. / 1143.

[10 Şubat 1731]

No. XX.

Şer'îyye Sicilleri, Konya Defteri, No. 52, s. 260.

Desturûn-i mükerreremûn, müşîrûn-i müfahhamûn . . . Anadolunun orta kolunda vâki' Vüzerây-ı izâm . . . ve Beylerbeyiler ve Sancak Mutasarrıfları . . . Mevâli-i Kirâm, Kadılar, Mütesellimler ve Voyvodalar ve a'yân-ı vilayetin İş erleri zîde kad-ruhum . . .

Ma'lûm ola ki bundan akdem memâlik-i mahrûsamda vâki' bilâd ve emsârda beyne'n-nâs tedâvül eden paranın ekserisi maksûs ve züyûf olup ibâdullahın muamelâtı teferruk ve ihtilâle reside olacak mertebelere müntehî olduğu sem'-ı Hümâyûn-ı mülûkâneme lâhık olmağla mutlaka ahvâl-i ibâdî hilel-i tatarrukdan sıyânet için min ba'd ol makule züyûf ve maksûs para beyne'n-nâs ahz u i'tâ olunmamak için ekîd ve şedîd evâmîr-i aliyem isdâr ve irsâl kılınmıştı. Vech-i meşrûh üzere beyne'n-nâs intişar bulan züyûf ve maksûs paranın teâtisi men' olunup sağ olan atık ve cedîd Mısır parasının revâci memnû' değil iken ba'zıları mutlaka cerr-i nef' ve celb-i menfaat için nice dürlü ekavil-i kâzibe peyda ve sağ olan atık ve cedîd Mısır parasının dahi ahz u i'tâsı memnu'dur, tuğralı para olmadıkça alınmaz deyû nâs beynine ba'zı erâcîf ilka etmek takribiyle atık ve cedîd sağ olan Mısır parasının ahz u i'tâsına dahi hâlel taarrûz edip muamelât-ı nâsa ihtilâl-i küllî ârız olduğu ihbâr olunmakla imdi işbu emr-i şerif-i celîlü'l-kadrim vüsûlünde mukaddemâ ferman olduğu üzere züyûf ve kesik olan para ahz ve i'tâ olunmayıp lâkin sağ olan atık ve cedîd Mısır parası kemâ fi'l-evvel beyne'n-nâs râyic ve cârî olup mutlak ibâdullahı ta'ciz için tuğralû para talebiyle reyâ fukarasını ve tüccar ve sâir ahali-i memleketi bir dürlü ta'ciz ve rencide ettirmeyesiz. Lâkin bu bahane ile kırkık ve kesik olan paranın revâcına ruhsat verildiğine rızay-ı Hümâyûnum olmamağla bu babda her biriniz ziyade tebassur ve intibâh üzere amel ve hareket edip ser-i mü hilâfiyle hareketden be-gayet ittika ve mücânebet cylemeniz babında ferman-ı âli-şânım sâdir olmuştur. Buyurdum ki hükm-i şerifimle vardıkda bu babda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-i sudûr olan işbu emr-i celîlü'ş- şân-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzîmü'l-ımtisâlimin mazmûn-u itaat-makrûniyle

âmil olup hilâfiyle vaz' ve hareketden be-gayet ihtirâz ve ictinâb eylesiniz. Şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd kulasız. Tahîren fi'l-yevmi'l-hâmis min şehri Muraharremü'l-harâm li-seneti erbaa ve erbaîne ve mie ve elf.

be-makam-ı Kostantiniyye el-mahrûsa.

[10 Temmuz 1731]

No. XXI.

Şer'iyye Sicilleri, Konya Defteri No. 52, s. 258.

... Konya Kadısı, Anadolu'nun orta kolunda vâki' Kadılar, Cizyedarlar ve Voyvodalar ve mukataât Mültezimleri

Ma'lum ola ki memâlik-i Pâdishânemde vâki' aktâr ve emsârda beyne'n-nâs mütedâvil olan paradan züyûf ve maksûs olanlardan ma'dâ atık ve cedîd Mısır parasının ahz u i'tâsı memnû' değil iken mücerred celb-i nef' ve cerr-i menfaat için Hazine-i âmireye atık para alınmaz deyû fukaray-ı raiyyetden cedîd Tuğralû ve Zencireklû para talep ve beher kırk sekizini bir kuruşa olmak üzere ahz eylediğinizden muamelât-ı nâsa ihtilâl-i küllî terettüb eylediği resîde-i sem'-i Hümâyunum olup ancak fi'l-asl atık ve cedîd Mısır parasının râyic ve câri olması memnû' olmadığından mâ'dâ Hazine-i âmireme irâd olan akçanın sekiz kise akçada bir kisesi atık sağ para alınmak üzere fermanım olduğuna binâen fi mâ ba'd gerek cizye ve gerek sâir rüsümât için fukaray-ı raiyyetin verdikleri atık ve cedîd sağ parayı almakda taallül ile ibâdullahâ taaddî olduğuna kat'â rızay-ı Hümâyunum olmamağla imdi siz ki mumâ-ileyhimsiz işbu emr-i şerif-i âli-şânım vüsûlünde fi-mâ-ba'd Hazine-i âmireme atık para alınmaz deyû ...raiyyetden Tuğralû ve Zencireklû para talebiyle muamelât-ı nâsın ihtilâline bâdî hareketden ittika ve atık ve cedîd sağ parayı almakda taallül ve muhâlefet eylemeyip ve her bir kuruşa kırk para hesabı üzere alıp ziyade mutâlebe ile mikdar-ı zerre cevri eylemekten be-gayet hazer eylemeniz babında ferman-ı âli-şânım sâdir olmuştur. Buyurdum ki hükm-i şerifimle vardık da bu babda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-i sudûr olan işbu emr-i şerif-i celîlü'l-kadri ve ş-şân-ı vâcibül-ittibâ' ve lâzimü'l-imtisâlimin mazmûn-ı itâat-makrûniyle âmil olup hilâfiyle vaz' u hareketden be-gayet ihtirâz ve ictinâb eylesiniz. Şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd kulasız. Hurrîre fi'l-yevmi isnâ aşere min şehri Muharrem senete erbaa ve erbaîne ve mie ve elf.

[17 Temmuz 1731]

Zikr olunan emr-i âli mücebince Sadr-ı a'zam Hazretlerinin mektub-ı şerifleri dahi vârid olmuştur.

No. XXII.

Şer'iyye Sicilleri, Karaman Defteri, No. 282, s. 60 (Konya Müzesi).

Suret-i ferman der hakk-ı kuruş ve altun.

... memâlik-i mahrûsa-i Şahânemde vâki' bilâd ve emsârda beyne-n-nâs râyic ve tedâvül eden ecnâs-ı nukudun mecmuu taraf-ı mirîden mukaddem olan bahaları ile ahz u i'tâ olunup birisinin bir akça ziyade râyic ve câri olmaması için gerek mukaddemâ bi'd - defaât evâmîr-i şerîem sudûr etmekle hilâf-ı ferman harekâta tecâsür eylememek ikuzâ ederken bir müddetden berû erbâb-ı ticaret ve sâir nâsın cerr-i men-

faatları sebebiyle nasak-ı vâhid üzere revâcına ihtilâl tetarruk ve yevmen-fe-yevmâ bahaları terakki bularak el-ân südde-i saadetimde cedîd Müdevver altun üç buçuk kuruşa ve Frengî altun ve kezâlik Zencirlü altun yüz on yedi paraya.....

(Ferman suretinin altında tarih yoktur, fakat kayıt tarihi aynen şöyledir) :

Vasale ileynâ Cümadi'l-âhire | 1148.

[Eylül 1735]

No. XXIII.

Şer'iyye Sicilleri, Ankara, Defter No. 143, Vesika No. 182.

Desturûn-i mükerreremûn, müşirûn-u müfahhamûn, nizâmü'l-âlem, müdebbirü umûru'l-cumhûri bi'l-fikri's-sâkib, mütemmimü mehammü'l-enâmü bi'r-re'yi's-sâib, mümehhidü bünyau'd-devle ve'l-ikbâl, müşeyyidü erkânüs-saade ve'l-iclâl el mahfû-fün be-sunûf-i avâtufi'l meliki'l-a'lâ Üsküdar'dan Anadolu'nun orta kolu yemîn ve yesâriyle nihayetine varınca vâki' olan vüzerây-ı izâm edâmellahu taalâ iclâlühüm ve eâzümü'l-ümerâi'l-kirâm, efâhimü'l-küberâi'l-fihân, ulu'l-kadr ve'l-ihtirâm, eshâ-bü'l-izzi ve'l-ihtişâm, el-muhtasûn bi-mezîdi inâyeti'l meliki'l-a'lâ mir-i mirân-ı ki-râm dâme ikbâlühüm ve ekadi-i kudatü'l-müslimîn, mevâli-i vülâtü'l-müvahhidîn, meâdinü'l-fazâil ve'l-yakîn, râfiû a'lââmü's-şeria ve'd-dîn, vârisü ulümü'l-enbiyâ ve'l-mürselîn, el-muhtasûn bi-mezîd-i inâyeti'l-meliki'l-muîn mevâli-i fihâm zîdet fazâilühüm ve mefâhirü'l-kudât ve'l-ahkâm, meâdinü'l-fazâil ve'l-keâm kudât ve nüvvâb zîde fazluhum ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân Voyvodalar ve sâir zabitan ve A'yân-ı vilâyet zîde kadrum Tevki'-i refi'-i Hümâyûn vâsil olıcak ma'lûm ola ki sikke-i Hümâyûnumla meskûk ve madrûb olan tammü'l-vezn Fındık altunu ile Yıldız Venedik altununun ayâr ve vezni müsâvi olmağla memâlik-i mahrûsetü'l-mesâlik-i Padişahânemde vâki' büldân ve emsârda mukaddemâ bir bahada mü-savât üzere mütedâvil ve râyic iken ba'zı tâcirler ve sarraflar ve Yahud tâifeleri dekk ü desîselerinden nâşi Yıldız altununun Fındık altunu ile ayârda farkı olmak misillü ekâzîb işâasiyle beyne'n-nâs Yıldız altununun bahası terakki bularak yüz elli beşer paraya bâliğ olup Fındık altunu hâli üzere kaldığından memâlik-i mahrûsemde olan Fındık altununu devşirip Venedik memleketine irsâl ve Yıldız altunu kat' ve memâlik-i mahrûsama getirip bu kâr ile me'lûf olan Nasarâ ve Yahud tâifesi vâfir intifâ' edip ehl-i İslâm Devlet-i aliyem reayası mütezarrır olduklarından ma'dâ bu keyfiyyet bilâd-i İslâmiyyede sikke-i Hümâyûnumla madrûb olan altunun kiletini ve Darbhane-i âmiremin mazarratını müstelzim olmağla nef'an li'l-ibâd bu hususun nizâmı iktûza itmegin Darbhane-i âmirem Nâzırı ve fenn-i ayâra muttali' olan üstadlar ve Kuyumcubaşı ma'rifetleriyle Yıldız ve Fındık altunları izâbe ve ayârları mihakk-i tedkikte tecrübe ve ihtibâr olundukda birbirinden mikdar-i zerre tefâvütü olmayıp ayârları ve vezinleri müsâvi olduğu aşikâr olduğuna binâen ba'de'l-yevm tammü'l-vezn Fındık altunu dahi Yıldız gibi yüz elli beş paraya memâlik-i mahrûsamda râyic ve câri ve Zeri-mahbûb altununun ke'l-evvel dördü on kuruşa ve tammü'l-vezn Macar altununun üçü sâbıkı üzere on bir kuruşa ahz u i'tâ olunup fî-mâ-ba'd bir akça ziyade ve noksan râyic olmamak bâbında şeref-efzây-i sudûr olan hatt-ı Hümâyûn-ı şevket-mak-rûnum mücebince ferman-ı Hümâyûnum sâdir olmağın ve fî mâ ba'd memâlik-i mah-

rûsamda tammü'l-vezn Fındık altunu dahi Yıldız altunu gibi yüz elli beş paraya râyic ve câri olmak ve Zer-i mahbûb altununun evvelki gibi dördü on bir kuruşa ve tammü'l-vezn Macar altununun dahi ke'l-evvel üçü on bir kuruşa ahz u i'tâ olunmak üzere mahâkim Sicillâtına tescil ve tenbihi iktizâ edenlere gereği gibi tenbih ve işbu nizâm ale'd-devâm mer'î ve mu'teber tutulup cümleye i'lân ve işâat ve bu hususa Vülât ve Hükâm taraflarından tekayyud ve ihtimâm olunup ser-i mü hilâfında ruhsat ve cevâz göstermekden gayetü'l-gaye tehaşî ve ihtirâz-i tamm ve eğer hilâfına hareket eden olur ise hakkından gelinmek için isim ve resmiyle i'lâm olunmak bâbında ferman-ı âli-şânım sâdir olmuştur. Buyurdum ki Sadr-ı a'zam Silâhşorlarından kıdvettü'l-emâsil ve'l-akrân Sancakdar Ali zîde kadruhu vüsûl buldukda bu babda vech-i meşrûh üzere şeref-yafte-i sudûr olan ferman-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzîmü'l-imitsâlimin mazmûn-ı itaat-makrûnu ile âmil olup hilâfından gayetü'l-gaye hazer ve mücânebet eylesiz. Şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timad kılasız. Tahîren fi evâsıt-ı Zi'lka'de li-seneti ihdâ ve seb'ine ve mîe ve elf.

Kostantîniyye el mahrûsa m.

[22 Temmuz 1758]

(Aynı vesika, aynı tarihle ve Anadolu'nun sağ kolundaki makamlara hitâben Şer'iyye Sicilleri, Bursa Defteri, No. 175, v. 120 B ters tarafta; yine Karaman Defteri, No. 287, s. 58 de mevcuttur).

No. XXIV.

Şer'iyye Sicilleri, Ankara, Defter No. 148, Vesika No. 297.

Desturûn-i mükerremûn, müşîrûn-i müfahhamûn, nizâmü'l-âlem, müdebbirü umûrû'l-cumhûr bi'l-fikri's-sâkib, mütemmimü mehâmü'l-enâm bi'r-re'yi-s-sâib, mü-mehhidü bünyânü'd-devle ve'l-ikbâl, müşeyyidü erkânü's-saade ve'l-iclâl, el-mahfû-fün be-sunûf-i avâtufi'l-meliki'l-a'lâ Üsküdardan Anadolunun orta kolu yemîn ve ye-sâriyle nihayetine varınca vâki' olan vüzerây-ı izâm edâmellahu taalâ iclâlühüm ve eâzîmü'l-ümerâi'l-kirâm, merâciü'l-küberâi'l-fihâm, ulu'l-kadri ve'l-ihtirâm, eshâ-bü'l-izzî ve'l-ihtîşâm el-muhtasûn bi-mezîd-i inâyeti'l-meliki'l-a'lâ mîr-i mîrân-ı kirâm dâme ikbâlühüm ve akzâ kudâtü'l-Müslimîn, evlâ vülâtü'l-müvahhidîn, meâdinü'l-fazâil ve'l-yakîn, râfiü a'lâmü's-şeria ve'd-dîn, vârisü ulûmü'l-enbiyâ ve'l-mürselîn, el-muhtasûn bi-mezîd-i inâyeti'l-meliki'l-muîn mevâli-i kirâm zîdet fazâilühüm ve mefâhirü'l-kudât ve'l-hükkâm, meâdinü'l-fazâil ve'l-keâm sâir kudât ve nüvvâb zîde fazlühüm tevkî'i refî'i Hümayûn vâsil olıcak ma'lûm ola ki nâkisü'l-vezn altunların ez kadîm revâcî memnû' iken biraz müddetden berû müsâ-maha ve iğmâza binâen eshâb-ı hiyelden tama'-ı hâma tebaiyyet eden müfsidler tammü'l-vezn altunları kasr ile kendü ticaret-i habîseleri için ibâdü'llahun hasâret-i külliyyeye giriftâr olmalarına bâis olup bir müddet dahi bu hususda iğmâz olunmak lâzım gelse tammü'l-vezn altun külliyyen memâlik-i mahrûsamdan mürtefi' olup nizâm-ı dâd u sitede ihtilâl-i küllî târi ve madde-i mezbûreden neş'et eden hasâret âmme-i ibâda sâri olacağı âşikâr olmakdan nâşi Der-i saadetimde olan bazirgân ve esnâf tâifelerinin makam-ı insafda zuhûr eden istid'alarına binâen İstâmbul Kadısının i'lâmiyle nâkis'ül-vezn altunların Der-i saadetinden revâcî külliyyen men' ve yasağ olu-

nup ve vezni nâkıs altunları eshâbı sarraflara tebdîl için götürdüklerinde envâ'-ı altunun râyici bahasına tatbik ile noksanının bahası takdîr olunageldiğine binâen Yıldız ve Macar ve Fındık ve Zer-i mahbûb ve İstanbul Zencirlisi altunların birer Kırat nâkısı yirmi beşer akça tenzil ile tebdîl ve Mısır Zencirlisi ve Tuğralı ve Tunus misillû altunların beher Kırat nâkısı on dokuz akça tenzil ile tebdîl olunmak üzere Darbhane-i âmirem ricâli ve sarrafân ma'rifetleriyle nizâm verilip ve nâkıs altunun revâcı memâlik-i mahrûsamda dahi men' olunmak ve ibadullahın hasâret-i daimiyyeden masûn olmaları müstelzem olmağla fi-mâ-ba'd memâlik-i mahrûsamda vâki' müdûn ve emsârda vezni nâkıs altun râyic olmayıp sarraf bulunan mahallerde hesab-ı sâbık üzere tebdîl ve sarraf bulunmayan yerlerde mukataât ve zaâmet ve timar Mültezimleri ve Cizyedarlar ve sâir Tahsildarlar nâkısü'l-vezn altunları hesab-ı sâbık üzere matlûblarına mahsûben alıp gerek tebdîl eden sarraflar ve gerek tekâlîfe mahsûben hesabıyla ahz eden Mültezimler ve Tahsildarlar nâkısü'l-vezn altunları kimesneye vermeyip Âsitane-i saadetime irsâl ve Darbhane-i âmiremden ve sarraflardan tammü'l-vezn ecnâs-ı nukud ile tebdîl eylemek üzere memâlik-i mahrûsamdan nâkısü'l-vezn altunların külliyyen revâcdan men'i bâbında ferman-ı Hümâyûnum şeref-yafte-i sudûr olmağla işbu emr-i şerifim ısdâr ve irsâl olunmuştur.

Ecnâs-ı altunun mikdar-ı noksanını bilmek her cinsin tamamı ne mikdar olduğunu bilmeğe mütevakkıf olduğuna binâen ecnâs-ı altunun tamam ne mikdar olduğunu nâtik bir kıt'a memhûr defteri Darbhane-i âmirem tarafından ihrac ve her kazanın Sicilline işbu emr-i şerifim ile kayd ve hân-i hâcetde mürâcaat olunmak için tesyîr olmağla imdi vüsûlünde emr-i şerifimi mahkemede cümle müvâcchesinde kıraat ve defter-i mezbûr ile Sicill-i mahfûza kayd ettirip tarih-i emr-i şerifime gelince vâki' olan dâd u sited nizâm-ı mezbûrdan mukaddem olmak hasebiyle ne vechile ahz u i'tâ olunmuş ise anlardan kat'â bahs olunmayıp ve zarar iddiası işgâ olunmayıp fi-mâ-ba'd vâki' olan bey' u şirâ ve tahsil-i emvâl-i mîriyye ve sâirede nâkısü'l-vezn altunlar tamam hesabına alınmayıp sarrafdan tebdîli mümkün olan mahallerde Darbhane-i âmiremden verilen nizâm tatbik ile tebdîl ve mümkün olmayan mahalde Mültezimlere ve emvâl Muhassıllarına hesab-ı mezbûr ile matlûblarına mahsûben verilip gerek Mültezimler ve Tahsildarlar ve gerek sarraflar devşirdikleri nâkısü'l-vezn altunu âhara noksanı hesabıyla dahi vermeyüp Der-i saadetinden tebdîl eylemek üzere irsâl eylemelerini tenbîh ve bu takrîb ile hilâf-ı şer'-i şerîf ve mugayır-ı rızay-ı Hümâyûnum reaya ve sâire mikdar-ı zerre cevr ve taaddîden ve A'yân ve Muhassıllar ve Mültezimler kendü yedlerinde bulunan nâkıs altunların hasâretlerini zuafây-ı raiyyete tahmilden ve i'tâ olunan altunlar tammü'l-vezn iken noksanı vardır deyû celb-i menfaat sevda-siyle akça talebinden mübâadet eylemelerini gereği gibi te'kid edip bu takrîb ile Vülât ve Hükâm reâyâ taifesinden ve ehl-i sükdan bir akça aldıklarına rızay-ı Hümâyûnum olmadığına binâen emr-i şerifim tekellüfü mübâşir ile gönderilmeyip tatar ile gönderilmekle bu bahane ile ferd-i vâhidden bir akça alınmaması ve aldırılmaması hususuna nezâret ve dikkat ve sırren tefahhus olunup eğer bir kimesne hilâf-ı emr-i Hümâyûnum hareket etmiş bulunur ise ba'de't-tahkik mazhar-ı itâb olacağı mukarrer olmağla ana göre lâzime-i iffet ve diyânete riâyet eylemeniz babında ferman-ı âlî-şânım sâdir olmuştur. Buyurdum ki Sadr-ı a'zam tatarlarından Hacı Halîl ve Hüseyin zîde kadrühümâ hükmi şerifimle vüsûl buldukta bu babda vech-i meşrûh üzere şeref-yafte-i sudûr olan ferman-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzimu'l-ımtisâlimin mazmûn-ı itaat-

makrûnu ile âmîl olup hilâfından gayetü'l-gaye tehâşî ve mücânebet eyleyesiz. Şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timad kılasız. Tahrîren fî evâsıt-ı Rebîü'l-evvel Sene 1177.

[24 Eylül 1763]

İslâmbul el-mahrûsa

(Bu vesikanın bir sureti Bursa Şer'iyye Sicilleri, Defter No. 18, v. 15 A - B de; bir sureti de Karaman Defteri, No. 288, s. 93-95 de mevcuttur).

No. XXV.

Şer'iyye Sicilleri, Ankara, Defter No. 148, Vesika No. 301.

Ankara Sancağı Mutasarrıfı izzetlû rıfatlû Paşa hazretleri

ve şerâyı'stâr Livâ-i mezkûrda vâki' kazaların Kuzât ve Nüvvâbı Efendiler zîdet fazâilühüm ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân kaza-i mezkûrun Voyvodaları ve Kethüda-yerleri ve A'yân-ı vilayet ve İş erleri zîde kadruhum inhâ olunur ki

Nâkısü'l-vezn altunların ez kadîm revâcî memnû' iken eshâb-ı hiyelden tama'-ı hâma tebaiyyet eden müfsidler tammü'l-vezn altunları kasr ile kendü ticaret-i habîseleri için ibâdullahın külliyyen hasârete giriftâr olmalarına bâis oldukları ecilden Der-i saadetde olan bazirgân ve esnâf tâifelerinin makam-ı insafda zuhûr eden istid'aları ma'lûm-ı hazret-i Cihandarî olduğuna binâen nâkısü'l-vezn altunların külliyyen revâcdan men'î bâbında ferman-ı Hümâyûn şeref-yâfte-i sudûr olduğuna binâen emr-i celflü'shân tarafımıza hitâben şeref-rîz-i vürûd itmeğin imdi emr-i âlî'shân-ı mezkûr hâvi olduğu kuyudât ve şurûtu cümleye i'lan ve işâat ve mazmûn-ı itâat-makrûnu her kese tefhîm ve tenbih ve gereği gibi te'kid ve emir buyurulduğu vech üzere noksanı ile tebdîl eden sarrafân ve derûn-ı emr-i âlîde mastûr tahsildarân ve mültezimân âhara vermeyip Der-i saadet'den tebdîl eylemek üzere Der-i aliyye'ye irsâl eylemelerini dahi cümle ma'rifetiyle tenbih ve bu takrîb ile hilâf-ı şer'-i şerîf ve mügâyır-ı emr-i münîf reâyâ ve sâire cevri teaddîden ve ehl-i sükdan bir akça aldirmayıp suret-i emr-i âlî ile ba's olunan suret-i defter mahâkim Sicillâtına kayd ve vech-i muharrer üzere kuyûdâta müraât ve hareket eylemeniz babında ber-manût-ı emr-i âlî Divan-ı Anadolu'dan işbu buyuruldu tahrir ve ısdâr ve ile irsâl olunmuştur. İnşallahü Teâlâ vusûlünde tefâsîl-i keyfiyyet emr-i âlî mantukundan gereği gibi ma'lûm oldukda gerektir ki vech-i meşrûh üzere harekete mübâderet ve i'lâmını irsâle dikkat ve ber-manût-ı emr-i âlî ve müceb-i buyuruldu ile amel ve hareket ve hilâfından be-gayet hazer ve mücânebet eyleyesiz deyû fî 16 Ra sene 1177.

[24 Ekim 1763]

Buyuruldu bâ mühr-i Vezir-i mükerrerem Hüseyin Paşa, Vali-i Kütahya hâlâ.

No. XXVI.

*Şer'iyye Sicilleri, Ankara Defteri No. 148,
Vesika No. 296.*

Fındık Altunu	İstanbul altunu Zencirli	Zer-i mahbûb
Aded : 1	Aded : 1	Aded : 1
Kırat : Buğday :	Kırat : Buğday :	Kırat : Buğday :
17,5 0,5	17,5 0,5	13 1
Mısır Zencirlisi	Mısır Tuğralısı	Yıldız altunu
Aded : 1	Aded : 1	Aded : 1
Kırat : Buğday :	Kırat : Buğday :	Kırat : Buğday :
17,5 20,5	17 1	17,5 0,5
Macar altunu :		
Aded : 1		
Kırat : Buğday :		
17,5 0,5		

Bir kırat bir dane keçi boynuzu çekirdeğidir, bu şart ile ki vezinde birbirine müsavi çekirdeklerin on altı danesi bir dirhem gele.

Şeref-rîz-i sudûr buyurulan ferman-ı âlilerine imtisâlen envâ'-ı altunun tammü'l-vezn olanları Darbhane-i âmirede hesap olundukda kat' olunan Fındık altununun yüzü yüz on dirhem olmak üzere bir danesi on yedi buçuk kırat yarım buğdaydan cüz'î noksanca olur. Kezâlik İstanbul Zencirlisi ve Mısır Zencirlisi ve Yıldız Macar altunları Fındık vezni üzere beher danesi on yedi buçuk kırat yarım Buğdaydan noksanca olur. Zer-i mahbubun yüzü seksen iki buçuk dirhem olmağla beher danesi on üç kırat bir Buğdaydan cüz'î noksanca olur. Mısır Tuğralısı yüzü yüz yedi buçuk dirhem olmağla beher dane Tuğralı on yedi kırat bir Buğdaydan cüz'î noksanca olmak iktizâ eylediği ma'lûm-ı devletleri buyuruldukda emr u ferman devletlü, inâyetlü Sultanım hazretlerindir

bende İSMAİL RAİF

Nâzır-ı Darbhane-i âmire hâlâ.

(Aynı vesika, Bursa Şer'iyye sicilleri, Defter No. B 180, v. 15 A-B de; ve yine Karaman Defteri, No. 288, s. 93-95 de mevcuttur.

Şer'iyye Sicilleri, Konya Defteri, No. 58, s. 219.

No. XXVII.

... nâkısü'l-vezn altunların revâcı memâlik-i mahrûsamda men' ve yasak olup vezni nâkıs altunları eshâbı sarraflarda tebdîl için götürdüklerinde envâ'-ı altunun râyici bahasına tatbik ile noksanın bahası takdîr olunageldiğine binâen Yıldız ve Macar ve Fındık ve Zer-i mahbûb ve İstanbul Zencirlisi altunların beher kırat nâkısı yirmi beş akça tenzîl ile alınması..... Tahrîren fî yevmi's-sâmin min şehri Rebîu'l-evvel 1177.

[10 Eylül 1763]

No. XXVIII.

Şer'iyye Sicilleri, Konya Defteri No. 58, s. 186.

Mârbaş ta'bir olunur akçanın revâcdan men'i.

Desturûn-i mükerremûn, müşirûn-i müfahhamûn... Anadolu'nun sağ kolunda vâki' Vüzerây-ı izâm..., Mir-i mirân-ı kirâm... Kudât ve Nüvvâb,... bi'l-cümle zâbitân....

Ma'lûm ola ki eyâdi-i nâsda mütedâvil olan keferi sikkesiyle meskûk Mârbaş ta'bir olunur akça fi'l-asl onar akçaya râyic iken ba'zı hiylekârlar onar akçaya cem' ve âhar diyarlarda nâsa beşer paraya ve dahi ziyade ve noksana sarf eylediklerinden beyne'n-nâs bâis-i nizâ' ve cidâl ve fukaray-ı ahaliye gadrı mücib olmağla Darbhane-i âmiremde çaşni olundukda beher danesinden on iki akçalık sîm-i hâlis olmakdan nâşi meskûk-i mezbûr fi-mâ-ba'd revâcdan men' ve Cizyedarların eyâdi-i nâsda bulunan Marbaş akçasını on ikişer akçaya mübâyaa ve Darbhane-i âmireme irsâl eylemeleri için tenbihâtı havi Anadolu ve Rumeli'nin üçer kollarına mufassal ve meşrûh evâmîr-i aliyem neşr ve irsâl olunup ez cümle sâdır olan emr-i şerifim tatar mübâşeretile Edirne mahkemesine lede'l - vürûd kıraat ve mazmûn-ı münifi cümleye i'lân ve işâat ve mücebince amel ve harekete ba'de't-tenbih Mârbaş ta'bir olunur akçanın dokuz ve onar akçalık iki nev'-i âharı dahi olup derûn-i emr-i âlîde mecmûu mezkûr olmadığından zarar ve hasâret tevehhümünden nâşi zikr olunan iki nevi'den yüzer aded Mârbaş Der-i saadetime irsâl olunduğu Edirne Kadısı i'lamında tahrir eylediğine binâen keyfiyyet ve muktezâsı Darbhane-i âmirem Emininden isti'lâm olundukda fi'l-hakika meskûk-i merkumun nev'i bir [ve] vezninin ihtilâfı dahi cüz'i olup ancak beher danesi birer dirhem olduğu halde dörder paraya ve dirhem gelmeyenlerin dirhemine i'tibariyle dirhemi dörder paraya olmak üzere tasrîh olunarak fi mâ ba'd bey' u şîrâda ahz u i'tâ olunmamak üzere revâcdan külliyyen men' ve Cizyedarlar nizâm-ı mezkûr üzere dirhem i'tibariyle cem' ve tahsîl ve Darbhane-i âmireme irsâl ve tebdîl eylemeleri için emr-i şerifim sudûru iktizâ eylediğini Emin-i mumâ-ileyh i'lâm ve i'lâmı mücebince Divan-ı Hümâyûnumdan evâmîr-i şerifem tahriri babında iftiharü'l-ümerâ ve'l-ekâbir b'il-fiil Başdefterdarım olan Esseyid Muhammed Avni dâme uluvvuhu i'lâm itmeğın i'lâmı mücebince amel olunmak fermanım olmağın i'lâmen ve ihtimâmen işbu emr-i şerifim dahi ısdâr ve irsâl olunmuştur. İmdi ber-vech-i meşrûh meskûk-i merkumun beher danesi bir dirhem olduğu halde dörder paraya ve dirhem gelmeyenlerin dirhemine i'tibariyle dirhemi dörder paraya olmak üzere takdîr olunarak fi-mâba'd bey' u şîrâda ahz u i'tâ olunmayıp revâcdan külliyyen men' ve Cizyedarlar nizâm-ı mezkûr üzere dirhem i'tibariyle cem' ve tahsîl ve Darbhane-i âmireme irsâl ve tebdîl eylemelerini tenbih-i ekîd ve nizâm-ı mezkûrun istikrâr ve istimrârına sa'y u ihtimâm-ı mezîd eylemeniz babında ferman-ı âli-şânım sâdır olmuştur. Buyurdum ki vüsûl buldukda bu babda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-i sudûr olan ferman-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzîmü'l-ımtisâlimin mazmûn-ı itâat-makrunu ile âmîl olup hilâfından gayetü'l-gaye hazer ve mücânebet eylesesiz. Şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd kılâsız. Tahrîren fi evâhir-i Rebiu'l-âhir li-seneti semâne ve seb'ine ve mie ve elf.

[26 Ekim 1764]

No. XXIX.

Ser'iyeye Sicilleri, Ankara Defteri No. 149, Vesika No. 338.

Desturûn-i mükerrerûn, müşirûn-i müfahhamûn, nizâmü'l-âlem... Anadolu'nun orta kolu yemin ve yesâriyle nihayetine varınca vâki' Vüzerây-ı izâm... ve eâzımü'l-ümerâi'l-kirâm, efâhimü'l-küberâi'l-fihâm... Mîr-i mîrân-ı kirâm dâme ikbâlühüm ve mefâhirü'l-kudât ve'l-hükkâm... Kuzât ve Nüvvâb zîde fazlühüm ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân bi'l-cümle zâbitân zîde kadrühüm.

Tevkî'-i refi'-i Hümâyûn vâsil olcâk ma'lûm ola ki el-yevm eyâdi-i nâsda müte-dâvil olan kefere sikkesiyle meskûk Mârbaş ta'bir olunan akçanın ayarı muhtelif ve râyici fi'l-asl onar akçaya olmak üzere olup Asitâne-i saadetimde dahi onar akçaya râyic iken ba'zı hiylekârlar onar akçaya cem' ve diyar-ı âharlara götürüp reâya fukarasına beşer paraya ve dahi ziyade ve noksan sarf edip reayâ fukarası yedlerinde bulunanları memleketlerinde ve diyar-ı âharda bi'l-iktizâ aldıkları bahalariyle Cizyedarlara ve Mültezimlere teklif eylediklerinden onar akçadan ziyadeye almadıkları ecilden cidâl ve nizâ'dan hâli olmayıp ve reayâ fukarasına gadr-ı küllî olduğu mütevâtır ve Divan-ı âliye arz-ı hâl olunmağla marrûz-z-zikr meskûk Marbaş Darbhane-i âmiremde cümle müvâcehelerinde çaşni olundukda bir danesinde on iki akçalık sîm -i hâlis zuhûr etmekle on ikişer akçaya revâc verilse yine hiylekârlar me'lûf oldukları gadırdan keffi yed etmeyip ibâdullahı ızrâr edecekleri ecilden rahmen li'l-fukarâ Âsitâne-i saadetimde ve memâlik-i İslâmiyye-i sâirede Mârbaş ta'bir olunur akça revâcdan men' olduğu suretle ibâdullah zarar ve hasâretten masûn olacaklarına binâen taşra memâlikde bulunanları cizyedarlar on ikişer akçaya mübâyaa ve Der-i aliyeme irsâl ve Darbhane-i âmireme getirilip izâbe ve çaşni olunup iktizâ eden bahası yedlerine cedîd ve ceyyîd ecnâs beyaz akça i'tâ ve bu vechile cemî' ibâdullah zarar ve hasâretten sıyânet olunacağı zâhir ve nümâyân idüğün Darbhane-i âmirem Emîni kîdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân Mîr Raif İsmail zîde mecduhu i'lâm ve i'lâm mücebince Divan-ı Hümâyunumdan evâmîr-i şerîfem tahriri babında iftiharü'l-ümerâ ve'l-ekâbir bi'l-fiil Başdefterdarım Seyyid Mehmed Avni dâme uluvvuhu dahi i'lâm itmeğün ber-vech-i muharrer Başdefterdarım mumâileyhin i'lâmı mucebince Mârbaş ta'bir olunan akçanın memâlik-i mahrûsamda revâcî men' olunmağla imdi siz ki Vüzerây-ı müşâr ve sâir mumâileyhimsiz eyâdi-i nâsda bulunan Marbaş siz dahi revâcdan men' edip lâkin fukaranın yedlerinde bulunan Marbaş Cizyedarlara on ikişer akçaya mübâyaa ve nizâm verildiği vech üzere iktizâ eden bahası cedîd ve ceyyîd ecnâs beyaz akçadan i'tâ olunmak için Darbhane-i âmireme irsâl eylemek üzere cizye cibâyetine me'mur Cizyedarlara tenbih-i ekîd eylemeniz bâbında ferman-ı âli-şânım sâdir olmuştur. Buyurdum ki mübâşir ta'yin olunan Sadr-ı a'zam Ağalarından kîdvetü'l-emâsil ve'l-akrân İbrahim zîde kadruhu hükm-i şerîfimle vüsûl buldukda bu babda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-i sudûr olan ferman-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzımü'l-ımtisâli-min mazmûn-ı itaat-makrûnu ile âmil olup hilâfına ruhsat ve cevâzdan gayetü'l-gaye tehâşî ve mücânebet eylesin, şöyle bilesin, alâmet-i şerîfe i'timâd kılâsin. Tahrîren fî evâil-i şehr-i Rebîü'l-âhir senete semâne ve seb'îne ve mîc ve elf. [19 Ekim 1764]

Mücebince Sadr-ı a'zam mektubu dahi vardır.

İslâmbul el mahrûsa

(Aynı vesika, aynı tarihle ve Anadolu'nun sağ kolunda vâki' makamlara hitâben, Ser'iyeye sicilleri, Bursa Defteri No. 182, v. 15 A da mevcuttur).

No. XXX.

Şer'iyye Sicilleri, Ankara Defteri, No. 151, Vesika No. 206.

Desturûn-i mükerremûn, müşirûn-i müfahhamûn... Üsküdar'dan Anadolu'nun orta kolu yemîn ve yesâriyle nihayetine varınca vâki' olan Vüzerây-ı izâm edâme'l-lahu tealâ iclâlühüm ve eâzümü'l-ümerâi'l-kirâm... Mîr-i mîran-ı kirâm dâme ik-balühüm ve akzâ kuzatü'l-müslimîn, evlâ... Mevâli-i fihâm zidet fezâiluhum ve mefâhirü'l-kudât ve'l-hükkâm... sâir Kuzât ve Nüvvâb zide fazluhum..

Tevki'-i refî'-i Hümâyûn vâsıl olcâk ma'lûm ola ki nâkisü'l-vezn altunların ez kadîm revâcî memnû' iken biraz müddetden berû müsâmaha ve iğmâza binâen eshâb-ı hiyelden tama'-ı hâma bîat eden müfsidler tammü'l-vezn altunları kasr ile kendü ticaret-i habiseleri için ibâdullahın hasâret-i külliyyeye giriftâr olmalarına bâis olup bir müddet dahi bu hususları iğmâz olunmak lâzım gelse tammü'l-vezn altun külliyyen memâlik-i mahrûsamdan mürtefi' olup nizâm-ı dâd u sitede ihtilâl-i külli târî ve madde-i mezbûreden neş'et eden hasâret amme-i ibâda sârî olacağı aşikâr olmakdan nâşi nâkisü'l-vezn altunların Der-i saadetimden revâcî külliyyen men' ve yasâğ olup ve vezni nâkis altunları eshâbı sarraflara tebdîl için götürdüklerinde altun envânının râyicî bahasına tatbik ile noksanının bahası takdir olunageldiğine binâen Yıldız ve Macar ve Fındık ve Zer-i mahbûb ve İslâmbol Zencirlişi altunların beher kırat nâkısı yirmi beşer akça tenzil ile tebdîl olunmak üzere Darbhane-i âmirem ricâli ve sarrafân ma'rifetleriyle nizâm verilip ve nâkis altunun revâcî memâlik-i mahrûsamda dahi men' olunmak ibâdullahın hasâret-i dâimededen masûn olmalarını müstelzem olmağla fi-mâ-ba'd memâlik-i mahrûsamda vâki' medâin ve emsârda vezni nâkis altun râyicî olmayıp sarraf bulunan mahallerde hesab-ı sâbık üzere tebdîl ve sarraf bulunmayan mahallerde mukataât ve zeâmet ve timar Mültezimleri ve Cizyedarlar ve sâir tahsildarlar nâkisü'l-vezn altunları hesab-ı sâbık üzere matlublarına mahsûb alıp gerek tebdîl eden sarraflar ve gerek tekâlîfe mahsûben hesabıyla ahz eden Mültezimler ve Tahsildarlar nâkisü'l-vezn altunları kimesneye vermeyip Asitane-i saadetime irsâl ve Darbhane-i âmiremnden ve sarraflardan tammü'l-vezn ecnâs-ı nukud ile tebdîl eylemek üzere memâlik-i mahrûsamdan nâkisü'l-vezn altunların külliyyen revâcdan men'î babında bundan akdem şeref-sudûr eden ferman-ı Hümâyûnum mücebince ecnâs-ı altunların mikdar-ı noksanını bilmek her cinsin tamamının ne mikdar olduğunu bilmeğe tevakkuf eylediğine binâen ecnâs-ı altunun tamamı ne mikdar olduğunu nâtik bir kıt'a memhûr defteri Darbhane-i âmirem tarafından ihrâc ve her kazanın Sicilline şeref-bahş-ı sudûr eden emr-i şerifimle kayd ve hîn-i hacetde mürâcaat olunmak için Anadolu ve Rumeli'nin üçer kollarına ve Bahr-ı sefid'de vâki' cezâyirin Kuzât ve Nüvvâb ve Zâbitânına hitâben başka başka ısdâr olunan evâmîr-i şerifem neşr ve irsâl olunup mahâkim Sicillâtına defter-i mezkûr ile maan kayd olunup mezâmin-i evâmîr-i şerifenin infâz ve icrâsına ale'd-devâm i'tinâ ve nezâret olunup mikdar-ı zerre hilâfına vaz' u hareket murad edenlere ruhsat ve cevâz gösterilmeyip men' ve def'lerine ihtimâm ve dikkat olunmak vâcibe-i zimmetiniz iken iğmâz ve tekâsülden nâşi emr-i Hümâyûnumla verilen nizâma muğâyır harekete cür'et olduğu sem'-i Hümâyûnuma ilka olunmağla fi-mâ-ba'd bu güne harekât-ı nâ-marziyyeye cesâret murad edenlere ruhsat ve cevâz gösterilmeyip men' ve def'lerine ihtimâm ve dikkat eylemeniz için te'kîd ve ihtimâmen alâ cenâhi'l-isti'câl işbu emr-i şerifim ısdâr ve Sadr-ı a'zam Ağalarından kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Seyyid İsmail zide mecduhu ile

irsâl olunmuştur. İmdi vüsûlünde memâlik-i mahrûsamdan nâkîsü'l-vezn altunların revâcdan men'i mutlaka ibâdullahı hasâret-i dâimeden sıyânet zımnında irâde olunup husûs-ı mezbûr için mukaddemâ şeref-sudûr edip Sicillâtda mukayyed evâmîr-i şerîfem mazmûnlarının infâz ve icrasına ve nizâm-ı mezbûrun devam ve istikrârına ihtimâm ve dikkat eylemeniz vâcibe-i zimmetiniz olmağla hilâfına harekete cesaret murad edenlerin men'-i küllî ile men' ve def'leri murad-ı Mülûkânem idügi ma'lûmunuz oldukda fî-mâ-ba'd emr-i Hümâyunumla verilen nizâm-ı mezkûrun devam ve ibkasına ve mezâmîn-i evâmîr-i şerîfemin infâz ve icrasına ale'd-devâm i'tinâ ve dikkat ve hilâfına hareket murad edenlere eyyen fî kâne ruhsat ve cevâz gösterilmeyip alâ eyyi hâlin men'-i küllî ile men' ve def'lerine mezîd ihtimâm ve dikkat eyleyesiz; şöyle ki bu babda ednâ müsâmaha ve tekâsülünüz sebebiyle emr-i Hümâyunumla memnû' olan nâkîsü'l-vezn altunların revâcına ruhsat ve cevâz gösterdiğiniz mesmû' olmak lâzım gelur ise bir dürlü özür ve illetiniz karîn-ı kabul olmayıp mazhar-ı itâb ve ikab olacağınızı mukarrer ve muhakkak bilüb ana göre mezîd gayret ve intibâh üzere hareket ve ser-i mü hilâfından be-gayet tehâşî ve mücânebet eylemeniz babında ferman-ı âli-şânım sâdır olmuştur; buyurdum ki vüsûl buldukda bu babda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-i sudûr olan ferman-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzîmü'l-imtîsâlimin mazmûn-ı itaat-makrûnu ile âmil olup hilâfından gayetü'l-gaye hazer ve mücânebet eyleyesiz. Şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd kulasız. Tahrîren fî evâil-i Şevvâlü'l-mükerrrem senete semânîne ve mâe ve elf.

İslâmbul el Mahrûsa

[2 Mart 1766]

(Aynı vesika, evâsît-i Rebîü'l-evvel li-senei seb'a ve seb'in ve mâe ve elf tarihiye ve bâ'zı kelime değişiklikleriyle Bursa Şer'iyye Sicilleri, Defter B 180 / sayfa 15 B de mevcuttur).

XXXI.

Şer'iyye Sicilleri, Bursa Defteri No. B 200, v. 2A.

Ma'rûz-i dâi-i Devlet-i aliyyeleridir ki diyar-ı ma'delet-medâr-ı mülûkânede sikke-i Hümâyûn ile madrûb ve meskûk olup yüz on paraya ahz ve i'tâ olunan Zer-i mahbûb ve yüz elli beş paraya olan Fındık altunu ba'zı nâkîsü'l-ayar altun işlenen mahallere, husûsan Mısır-ı Kahire cânibine nakl ve izâbe ile eyâdi-i nâsda bunların fikdânına ve nâkîsü'l-ayar altunun vicdânına illet olduğuna binâen fî-mâ-ba'd Âsitaneyi aliyye Darbhanesinin meskûk olan Zer-i mahbûb İslâmbulî üç kuruşa ve yine İslâmbul Fındık altunu dört kuruşa râyic olmak ve kemâ-kân Mısır'ın Zer-i mahbûbu ve Zencirlisi yüz onar paraya ve yine Mısır Fındıklısı yüz elli beş paraya dâd u sited olmak babında Anadolu'nun sağ kolunda olan Vüzerây-ı zevî'l-ihtirâm ve Mîr-i mîrân-ı kirâm ve Mevâil-i izâm dâilerine ve sâire hitâben sâdır olan ferman-ı âli-şân mücebince mektub-ı hazret-i Kaymakamî Mehmed Çukadar kulları yediyle medine-i Brusa'ya vürûd edip Sicille ba'de'l-kayd bi'l-cümle vücûh-ı ulemâ dâiyân ve Müteselim ve esnaf ve Kethûdaları meclis-i şer'-i şerife da'vet ve ihzâr olunup müvâcehelelerinde feth ve kiraat ve mazmûn-ı münîfi izâh ve istimâ' olunduktan sonra gerek ehl-i sûk ve gerek etrâf-ı nevâhi ve kurâya münâdî lisaniyle i'lân ve işâat ve tenbîh ve te'kîd ve hilâfına hareketden tahzîr ve teşdîd olunup ve fî-mâ-ba'd tenfiz ve icrâsına vâfir dermeyan olduğuna Mübâşir-i merkum iltimasıyla huzur-ı âlilerine i'lâm olundu.

Fî 9 Za. 1184.

[26 Mart 1771]

Türk Tarih Kurumu